

Jaarstukken 2016

**Natuur- en recreatieschap
Zuidwestelijke Delta**

13 april 2017

Inhoudsopgave

<u>JAARVERSLAG 2016</u>	2
1. Bestuurlijke samenvatting	2
2. Leeswijzer	7
3. Programmaverantwoording	8
3.1 Programma 1: Bestuurlijke aangelegenheden	8
3.2 Programma 2: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	12
3.3 Programma 3: Ontwikkeling	22
3.4 Algemene dekkingsmiddelen	31
4. Paragrafen	33
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	33
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen	38
4.3 Financiering	39
4.4 Grondbeleid	40
4.5 Bedrijfsvoering	42
<u>JAARREKENING 2016</u>	43
5.1 Balans per 31 december 2016	44
5.2 Overzicht van baten en lasten 2016	45
5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	46
5.4 Toelichting op de balans	49
5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2016	61
5.6 Overige gegevens	71

JAARVERSLAG 2016

1. Bestuurlijke samenvatting

In deze bestuurlijke samenvatting zijn de gerealiseerde speerpunten per programma benoemd. Deze punten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3 *Programmaverantwoording*.

Bestuurlijke aangelegenheden

Bestuurlijke ontwikkelingen

In 2016 heeft de bestuurlijke toekomst van het schap de aandacht gevraagd. Aanleiding hiertoe was o.a. de uittreding van de beide provincies uit het schap per 1 januari 2018. Op 27 juni 2016 is een werkconferentie gehouden met als doelstelling om te werken aan een toekomstbestendige bestuurlijke structuur voor de Zuidwestelijke Delta. In de bestuurlijke conferentie zijn mogelijke scenario's besproken. Na de bestuurlijke conferentie hebben de deelnemende gemeenten hun gemeentelijke uitgangspunten geformuleerd, die in een scenario-onderzoek, voor zowel de Grevelingen als het Haringvliet, betrokken moeten worden. De scenario's zijn verder uitgewerkt door een ambtelijke werkgroep. In de DB vergadering van 9 december 2016 heeft het bestuur opdracht gegeven om de scenario's nader te laten onderzoeken door een extern bureau.

Uittreding Provincie Zuid-Holland

In 2015 heeft de Provincie Zuid-Holland al aangegeven uit het Schap te treden. Met de Provincie zijn onderhandelingen gevoerd over de toekomstige financiering van het Schap. In het AB van 7 juli 2016 is een financieringsovereenkomst met de provincie Zuid-Holland gesloten waarin de financiering na de uittreding van de Provincie Zuid-Holland is geregeld. De regeling voorziet erin dat de financiering van de Provincie Zuid-Holland tot en met 2021 voor de volledige bijdrage is gegarandeerd. Daarna wordt de financiering voor 30% geflexibiliseerd.

Uittreding Provincie Zeeland

Op 30 september 2016 hebben Provinciale Staten van de Provincie Zeeland eveneens het besluit genomen om ook per 1 januari 2018 uit het Natuur en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta te treden. Het schap zal in 2017 verder met de provincie in gesprek gaan over de voorwaarden tot uittreding. Belangrijke inzet hierbij is het borgen van de financiële middelen voor natuur en recreatie.

Overdracht erfpachtrechten

In 2016 zijn de erfpachtrechten in de Grevelingen niet overgedragen van het Grevelingschap naar het schap Zuidwestelijke Delta. Het voornemen bestond om in 2016 afstand te doen van deze erfpachtrechten, zodat Staatsbosbeheer weer de volledige eigendom kreeg van deze gronden. Voor deze overdracht was een overeenkomst gemaakt. Deze overeenkomst is een drietal keren in het bestuur besproken, maar aangezien er nog te weinig zicht was op de bestuurlijke toekomst heeft deze overdracht en afstand in 2016 niet plaatsgevonden. Het Algemeen Bestuur Grevelingen en het Algemeen Bestuur Zuidwestelijke Delta hebben besloten per 31 december 2017 het erfpachtrecht aan Staatsbosbeheer over te dragen. Nadere afspraken tussen het schap en

Staatsbosbeheer, over de condities waaronder deze overdracht zal plaatsvinden, worden aansluitend op het scenario-onderzoek gemaakt.

Dienstverleningsovereenkomst met Staatsbosbeheer en de provincie Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft per 1 januari 2017 de werkzaamheden van G.Z-H. voor het schap beëindigd. Per genoemde datum zijn de medewerkers van G.Z-H in dienst getreden van Staatsbosbeheer. In de AB vergadering van 7 juli 2016 is met Staatsbosbeheer en de provincie Zuid-Holland een overeenkomst gesloten. Deze overeenkomst borgt de continuïteit van de werkzaamheden zoals die voorheen door G.Z-H voor het Schap werden verricht. De overeenkomst is aangegaan voor een periode van twee jaar.

Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Implementatie Terrein Beheer Model in Haringvliet

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 7 juli 2016 besloten het Terrein Beheer Model (TBM) in Haringvliet te implementeren. Besloten is om hiervoor een verhoging van de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud door te voeren. Voorts is vanaf 2017 € 30.000 meer budget beschikbaar voor de uitvoering van het regulier onderhoud.

Beheer en Onderhoud

In de vergadering van het algemeen bestuur op 18 juni 2015 zijn de resultaten van de herijking vastgesteld en verwerkt in begrotingswijzigingen 2015 en 2016. Eén van de onderdelen van de herijking van de meerjarenbegroting 2015-2019, waartoe in 2015 is besloten, betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen. In 2016 was echter nog onvoldoende budget beschikbaar om het onderhoud volledig conform het Terrein Beheer Model uit te kunnen voeren.

In het gebiedsdeel Haringvliet zijn de recreatieterreinen en -voorzieningen schoon en veilig gehouden door het uitvoeren van regulier onderhoud. Binnen de beperkte financiële mogelijkheden zijn tevens waar mogelijk onderhoudsmaatregelen uitgevoerd gericht op instandhouding.

Ten opzichte van de bijgestelde begroting is op het beheer en onderhoud een voordeel van circa € 112.000 ontstaan. Dit resultaat is in hoofdzaak veroorzaakt doordat er een hogere opbrengst uit betaald parkeren gerealiseerd is en doordat het project Uitgesteld Groot Onderhoud Kunstwerken Grevelingen tegen lagere kosten uitgevoerd kon worden. De met het uitgesteld groot onderhoud gemoeide kosten worden conform besluitvorming direct verrekend met de Algemene Reserve (neutraal in de exploitatie).

Ontwikkelingen

Zicht op Haringvliet (ZOH)

Voor drie gebiedsontwikkelingen Quackstrand, Hellegat en Expostrand (Stellendam) zijn in 2016 in samenwerking met belanghebbende partijen voorlopige ontwerpen gemaakt. Met Sportvisserij Nederland, partner in het Droomfonds Haringvliet, is het project Oevertoegankelijkheid en steigers uitgewerkt, waarin de watergerelateerde voorzieningen uit de gebiedsontwikkelingen zijn opgenomen. Hiervoor is cofinanciering beschikbaar gesteld vanuit het Droomfonds en de provincie Zuid-Holland.

Zicht op Grevelingen 2 (ZOG2)

In de AB-vergadering van 7 juli 2016 is het programma Zicht op Grevelingen 2 vastgesteld. In dit nieuwe programma wordt invulling gegeven aan de zogenaamde "Groene Impuls" voor de

Grevelingen. Het programma voorziet in de aanleg van acht eilanden voor kustbroedvogels en een verkenning naar de mogelijkheden voor vismigraties tussen Grevelingen en achterland en onderzoek naar de kwaliteit van de "onder water natuur" in de Grevelingen. Ook de voltooiing van gebiedsontwikkelingen op de Brouwers- en Grevelingendam zijn hierin opgenomen.

Slikken van Flakkee

Het project Slikken van Flakkee is aanbesteed en na de zomer in uitvoering genomen. De werkzaamheden zijn in 2016 deels voltooid. Het werk heeft enige vertraging opgelopen, omdat er vervuiling is aangetroffen.

De oplevering van het werk (welke aanvankelijk voorzien was voor eind 2016) en de feestelijke opening zal in april 2017 plaatsvinden.

Brouwerseiland.

Voor Brouwerseiland zijn diverse acties ondernomen om tot een goede inpassing van het plan te komen, waaronder verkenningen/afspraken over compensatie (loswal, surfbaai en ligplaatsen).

Ecohotel

Met Eco II Projects BV is op 1 juni 2016 een vaststellingsovereenkomst gesloten waarin de laatste "losse eindjes" (bijdrage garantiefonds en aanpassing erfpachtscanon) zijn geregeld. Het park, genaamd "Punt-West Hotel & Beachresort" bestaande uit 72 strandvilla's en 20 luxe hotelsuites, is op 4 juni 2016 officieel geopend.

Inspiratiecentrum

Het Inspiratiecentrum is medio oktober gesloten voor publiek. De exploitant was door tegenvallende bezoekersaantallen niet in staat de huurpenningen te voldoen. Eind 2016 is in overleg met de ondernemer naar een oplossing gezocht om het centrum een hernieuwde invulling te geven.

Communicatie

In 2016 is de projectenbundel uitgegeven, een kleurrijk boekwerk waarin diverse projecten staan beschreven die in 2016 werden uitgevoerd.

Aan diverse evenementen is een (financiële) bijdrage geleverd, zoals aan de Schout- en schepenenrace, Fietstocht bunkerroute en de Grevelingenweek.

Natuur- en recreatie adviescommissie (NRAC)

De NRAC is een vaste adviescommissie die het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur gevraagd en ongevraagd kan adviseren omtrent natuur- en recreatiebeleid en andere hieraan gerelateerde aangelegenheden binnen het werkgebied van het schap. In de vergadering van 7 juli 2016 is besloten de heer C.A. Kleijwegt te benoemen tot lid van de NRAC en voor te dragen als voorzitter van de NRAC. De NRAC heeft dit jaar drie keer vergaderd. Belangenorganisaties zijn breed vertegenwoordigd in de adviescommissie. In het verslagjaar zijn met name de zogenaamde "groene partijen" gevraagd toe te treden tot de adviescommissie. Zo maken nu ook de Natuur- en vogelwacht Schouwen-Duiveland en de vereniging Natuur- en Landschap Goeree-Overflakkee deel uit van de NRAC.

Deelnemers hebben in de vergadering hun tevredenheid uitgesproken over hun betrokkenheid bij de besluitvorming in het Schap. In de laatste vergaderingen heeft de NRAC de wens uitgesproken ook betrokken te willen worden bij de discussie over de toekomst van het Schap.

Wat is opgenomen in de jaarstukken “Natuur- en recreatieschap De Grevelingen”?

In 2016 is gebleken dat voor Grevelingen de planning van liquidatie niet uitvoerbaar was. Voornaamste redenen hiervan zijn de overdracht van het erfpachtrecht en de afwikkeling van lopende (Europese) subsidies.

In deze jaarstukken 2016 is de verantwoording van de volgende posten opgenomen:

- De kredieten met betrekking tot het Inspiratiecentrum en Carelands en de betreffende Europese subsidie daarvoor, alsmede de hiermee samenhangende balansposten (vorderingen en schulden); zie Hoofdstuk 3: programma 3.
- De baten van erfpachtcanons en de daarmee samenhangende balansposten (vorderingen); zie Hoofdstuk 3: programma 2. Het betreft de gronden waarvoor de erfpacht nog niet is overgedragen.
- Het saldo van de exploitatie in 2016 wordt verrekend met Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta. De onderhouds- en beheerkosten van de gronden zijn immers bij dat schap verantwoord. Daarnaast worden de niet door subsidie gedekte lasten van het Inspiratiecentrum en Carelands ook verrekend met het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta.

Wat is opgenomen in de voorliggende jaarstukken “Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta”?

- Alle overige posten inclusief de samenstel- en controlekosten van de jaarstukken van het schap Grevelingen i.l., die niet onder het vorige kopje zijn toegelicht, maar die voorheen (t/m 2014) nog werden opgenomen onder het voormalige Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen.
- Alle posten die voorheen (t/m 2014) werden opgenomen onder het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet zijn verantwoord in de jaarstukken ZWD. Het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet is namelijk geliquideerd.
- Alle (financiële) bestuurlijke relevante feiten die het gevolg zijn van besluiten die zijn genomen door het bestuur van het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta.

Financiële samenvatting

De jaarrekening 2016 sluit met een nadelig resultaat van € 171.202.

In de respectievelijke programma's van deze jaarrekening worden de resultaten gespecificeerd weergegeven en worden de resultaten inhoudelijk geanalyseerd.

Exploitatie

De resultaten per programma zijn als volgt:

Programma	Omschrijving	Resultaat	V/N
1	Bestuurlijke aangelegenheden	55	V
2	Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	180.457	N
3	Ontwikkeling	0	V
-	Algemene dekkingsmiddelen	9.200	V
	Jaarresultaat 2016	171.202	N

V = voordelig; N = nadelig

Voorgesteld wordt om het nadelige jaarresultaat 2016 ad € 171.202 te onttrekken aan de Algemene Reserve. In het volgende overzicht zijn de belangrijkste afwijkingen (met een saldo-effect) ten opzichte van de gewijzigde begroting 2016 weergegeven.

Nr	Onderwerp	Bedrag	V/ N	Programma	Product
1	Onderschrijding bestuursproducten	10.580	V	1: Bestuurlijke aangelegenheden	Bestuursproducten
2	Overschrijding juridische kosten	11.389	N	1: Bestuurlijke aangelegenheden	Juridische ondersteuning en advisering
3	Overschrijding Regulier Onderhoud	14.913	N	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
4	Lagere dotatie voorziening Groot Onderhoud	65.448	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
5	Verhoogde baten betaald parkeren	41.369	V	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Gebiedsbeheer
6	Hogere lasten ivm bijdrage exploitatie Inspiratiecentrum en vordering DAM 25 naar voorziening dub.deb.	277.160	N	2: Beheer, Onderhoud en Exploitatie gebieden	Economisch Beheer
7	Overig	14.863	V	Divers	
	Jaarresultaat 2016	171.202	N		

V = voordelig; N = nadelig

Voor een specificatie en nadere analyse van de genoemde verschillen wordt verwezen naar de toelichtingen bij de programma's.

Vermogenspositie

Het eigen vermogen bedraagt per eind 2016 ca. € 13,1 miljoen. Dit betekent een daling van ca. € 1,6 miljoen ten opzichte van de jaarrekening 2015. Dit wordt met name veroorzaakt door de onttrekking aan de egaliseringsreserve afkoopsom Rijk, ZOG 2 en de algemene reserve inzake UGO 2016. Zie voor een specificatie de tabel van het verloop van de reserves in de toelichting van de balans. De totale claim op het eigen vermogen bedraagt ca. € 2,5 miljoen zijnde de dekking van de diverse kredieten. Per saldo bedraagt het beschikbare eigen vermogen ca. € 10,6 miljoen.

2. Leeswijzer

In deze jaarstukken wordt inzicht gegeven in de voortgang van het realiseren van de doelen en prestaties uit de programmabegroting 2016 en de Najaarsrapportage 2016. Daarnaast wordt inzicht geboden in de realisatie van additionele projecten (kredieten). In de tabellen zijn de realisatiecijfers over het jaar 2016 opgenomen. De lasten en de baten zijn gepresenteerd als positieve bedragen in hele euro's. In de kolom resultaat worden voordelen voor het schap weergegeven met een "V" en nadelen met een "N".

De jaarstukken zijn opgesteld naar de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) daaraan stelt. In de bestuurlijke samenvatting (hoofdstuk 1) is op hoofdlijnen ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in 2016. In hoofdstuk 3 is de programmaverantwoording opgenomen. Hierin worden de doelen en prestaties toegelicht door beantwoording van de drie W-vragen:

1. Wat hebben we bereikt?
2. Wat hebben we gedaan?
3. Wat heeft het gekost?

Hoofdstuk 4 zal daarna ingaan op de volgens het BBV verplichte en voor het schap relevante paragrafen, te weten:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Grondbeleid
- Bedrijfsvoering

Hoofdstuk 5 bevat de jaarrekening 2016 met daarin de waarderingsgrondslagen, de balans per 31 december 2016 met toelichting en het overzicht van baten en lasten met toelichting. Voor de toelichting op het overzicht van baten en lasten is de richtlijn gehanteerd de verschillen in elk geval toe te lichten bij afwijkingen ten opzichte van de begroting (na wijziging) van meer dan 3%, met een minimum van € 2.500.

Tevens is in hoofdstuk 5 de aanvullende (o.a. wettelijke verplichte) informatie opgenomen.

3. Programmaverantwoording

De programmaverantwoording is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- *Programma 1 Bestuurlijke aangelegenheden*
- *Programma 2 Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden*
- *Programma 3 Ontwikkeling*
- *Algemene dekkingsmiddelen*

In dit hoofdstuk wordt per programma een toelichting gegeven op de gerealiseerde doelen, de gevolgde aanpak en de kosten hiervan.

3.1 Programma 1: Bestuurlijke aangelegenheden

Wat hebben we bereikt?

Kwalitatief hoogwaardige bestuurlijke en juridische advisering aan het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, over ten minste de volgende aandachtsgebieden:

- lopende zaken, beleid, ontwikkelingen en toekomst van het schap;
- nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving die van invloed zijn op het schap;
- financieel beleid, begroting en verantwoording.

Daarbij is rekening gehouden met wat er speelt op de betreffende beleidsvelden en met het netwerk binnen en buiten het schap. Dit netwerk bestaat uit schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat, natuur- en milieuorganisaties en stakeholders in het schapsgebied.

Tevens het voorbereiden van bestuursvergaderingen inclusief de verslaglegging van bestuursvergaderingen en het zorgdragen voor het uitvoeren van de actiepunten.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

De ondersteuning van het Dagelijks en het Algemeen Bestuur vond plaats door het leveren van de volgende producten:

1. Bestuursproducten
2. Juridische ondersteuning en advisering
3. Financiën

Ad.1 Bestuursproducten

De bestuursproducten omvatten:

- Het voorbereiden en plannen van bestuursvergaderingen;
- Het verslagleggen van bestuursvergaderingen en het (laten) uitvoeren wat afgesproken is;
- Het signaleren van knelpunten in de uitvoering en het aandragen van oplossingen;
- Eerste aanspreekpunt zijn voor schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat en stakeholders voor alle zaken/ projecten die in schapsverband spelen;
- Het vertegenwoordigen van de schapsbesturen in ambtelijke en bestuurlijke netwerken en gremia van de deelnemers;
- De eindtoets op bestuursvoorstellen;

- Het opstellen en uitvoeren van additionele opdrachten en beleidsadviezen waarmee het bestuur in staat wordt gesteld om richting en middelen vast te stellen.

De vergaderingen van het Dagelijks Bestuur zijn gehouden op 29 februari, 14 april, 1 juni, 13 oktober en 9 december 2016. Het Algemeen Bestuur heeft vergaderd op 14 april, 7 juli, 13 oktober en 9 december 2016. De voorbereiding van deze bestuursvergaderingen vond plaats in het periodieke ambtelijk vooroverleg Deltaschap.

In 2016 is regelmatig overleg gevoerd in de Natuur- en Recreatie Adviescommissie Zuidwestelijke Delta (NRAC) met oa. vertegenwoordigers van diverse natuurorganisaties over hun rol bij het Schap(sgebied) en de invulling van de "groene component" in Zicht op de Grevelingen 2. Dit laatste heeft al diverse projectideeën opgeleverd.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Bestuursproducten	Lasten	107.258	108.400	117.700	107.120	10.580 V
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(107.258)	(108.400)	(117.700)	(107.120)	10.580 V

Toelichting:

In de begroting is voor de post bestuursproducten rekening gehouden met representatiekosten, drukwerk en abonnementen. Er is terughoudend met deze budgetten omgegaan hetgeen resulteert in een onderschrijding van € 10.580.

Ad.2 Juridische ondersteuning en advisering

Dit product heeft betrekking op de (algemene) juridische advisering op het gebied van publiek- en privaatrecht en het implementeren, toepassen en evalueren van wet- en regelgeving relevant voor de gemeenschappelijke regeling (Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en Algemene wet bestuursrecht (Awb)). Ook het behandelen van bezwaar- en beroepzaken en zaken op grond van de Wob (Wet openbaarheid van bestuur) en Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) behoren tot de juridische ondersteuning en advisering.

In 2016 is er veelvuldig geadviseerd op het gebied van het publiek- en privaatrecht en in het kader van bestuursvoorstellen. Meer specifiek is geadviseerd in het kader van de afwikkeling van de overdracht van gronden in de Grevelingen. Verder is geadviseerd met betrekking tot de exploitatie van het Inspiratiecentrum. Ook is geadviseerd in het kader van de uittreding van een deelnemer. In 2016 is sterk ingezet op de juridisch-bestuurlijke advisering en ondersteuning bij de samenwerking met Staatsbosbeheer en het vormgeven daarvan door middel van bestuursovereenkomsten en het onderhandelen daarover.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Juridische ondersteuning en advisering	Lasten	15.113	15.700	18.600	29.989	11.389 N
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(15.113)	(15.700)	(18.600)	(29.989)	11.389 N

De overschrijding van de juridische kosten wordt veroorzaakt door extra juridische ondersteuning inzake de problematiek omtrent de exploitant van het Inspiratiecentrum. Dit heeft geresulteerd in een totale overschrijding van € 11.389.

Ad.3 Financiën

In het kader van de financiële ondersteuning zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Het verzorgen van de financiële administratie van de gemeenschappelijke regeling: de tijdige en systematische vastlegging van baten, lasten en in- en uitgaande geldstromen;
- Het incasseren van gelden als gevolg van verkoop, heffing en/of in privaatrechtelijke overeenkomsten overeengekomen vergoedingen;
- Het uitvoeren van de interne controle gericht op getrouwheid en rechtmatigheid op financieel gebied, waarbij de nadruk ligt op 'inkoop en aanbestedingen', het betalingsverkeer en de volledigheid van huur- en erfpachtopbrengsten;
- Het toetsen van bestuursvoorstellen op incidentele en/of structurele financiële consequenties;
- Het voeren van periodieke budgetgesprekken met budgethouders en projectleiders;
- Het opstellen van de planning en control producten, zoals begroting, najaarsrapportage en jaarstukken;
- Werkzaamheden in het kader van de vennootschapsbelastingplicht;
- Het begeleiden van de werkzaamheden van de accountant (interim controle, subsidie-controles, jaarrekeningcontrole).

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Financiën	Lasten	96.231	63.400	99.400	109.096	9.696 N
	Baten	341.758	308.733	308.733	316.293	7.560 V
Saldo		245.526	245.333	209.333	207.197	2.136 N

Toelichting:

Als gevolg van aanscherping van de uitvoeringsrichtlijnen voor accountants en het verscherpte toezicht op accountants zijn de accountantskosten gestegen. De accountant moet zelf meer eigen waarnemingen doen in plaats van te steunen op de processen in de organisatie van G.Z-H.

Daarnaast zijn de lasten hoger als gevolg van het nog moeten opstellen en controleren van een afzonderlijke jaarrekening 2016 voor Grevelingen. In totaal heeft dit heeft geresulteerd in een overschrijding van € 9.696.

De rentebaten zijn uiteindelijk € 7.560 hoger uitgekomen dan geprognoseerd in de begroting 2016 na wijziging.

Kredieten

Naam krediet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Realisatie t/m 2016	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Liquidatie schap / overheveling rechten en plichten GR	2016	40.000	24.790	15.210	2.275	27.065	12.935	68%
- Dekking uit Algemene reserve GR		40.000	24.790	15.210	2.275	27.065	12.935	
Totaal programma 1		40.000	24.790	15.210	2.275	27.065	12.935	
- Dekking uit Algemene reserve GR		40.000	24.790	15.210	2.275	27.065	12.935	

Toelichting:

De liquidatie van de Grevelingen is nog niet afgerond. De feitelijke overdracht en afwikkeling dient nog plaats te vinden. Conform besluitvorming in het AB van 7 juli 2016 is het krediet verhoogd met € 15.000. Voorgesteld wordt om dit krediet te verlengen tot en met 2017.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve GR tbv kredieten	6.300		15.210	2.275	12.935
Algemene Reserve ZWD tbv aanbesteding accountant				3.000	-3.000
Totaal	6.300	0	15.210	5.275	9.935

De werkelijke lasten 2016 voor het krediet liquidatie schap zijn € 12.935 lager dan begroot, waardoor de onttrekking uit de Algemene Reserve ook lager is uitgevallen. Daarnaast wordt er een bedrag van € 3.000 uit de Algemene Reserve onttrokken ten behoeve van de aanbesteding van de accountant conform vastgestelde besluitvorming door het Algemeen Bestuur.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Reserve Afkoopsom Rijk	324.517	388.503	308.733	308.733	0
Totaal	324.517	388.503	308.733	308.733	0

Toelichting:

De werkelijke toevoeging aan de Reserve Afkoopsom Rijk is conform de begroting 2016. Dit betreft de storting van de rentebaar in 2016.

3.2 Programma 2: Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Wat hebben we bereikt?

De natuur- en recreatiegebieden vallend binnen de gemeenschappelijke regeling zijn onderhouden conform het principe 'schoon, heel en veilig' voor een optimaal gebruik door de bezoekers.

Onder het beheer van de gebieden vallen tevens diverse exploitaties, die bijdragen aan de recreatieve kwaliteit.

De volgende resultaten zijn in 2016 bereikt:

- Het gebiedsbeheer is uitgevoerd voor regulier onderhoud en (uitgesteld) groot onderhoud;
- Het betaald parkeren op de Grevelingendam en Kabbelaarsbank is gecontinueerd;
- Overleg gevoerd met de exploitant van het Inspiratiecentrum Grevelingen, gericht op een betere benutting van de mogelijkheden en versterking van de positie in het gebied;
- De sponsoring van de Schout- en Schepenrace op 18 juni;
- Activiteiten in verband met de Grevelingenweek in september;

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Het beheer, onderhoud en de exploitatie van de gebieden is gerealiseerd door middel van de volgende producten:

1. Gebiedsbeheer
2. Economisch beheer
3. Regelgeving en handhaving
4. Communicatie

Ad.1 Gebiedsbeheer

Het product gebiedsbeheer betreft het doen onderhouden van de natuur- en recreatiegebieden en de daarbij behorende beheertaken. De basis voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden is beschreven in het terreinbeheermodel (TBM). Dit model is opgebouwd uit doeltypen met specifieke recreatieve doelen en maatregelen gerelateerd aan marktconforme normprijzen per doeltype. Continue evaluatie van de onderhoudswerkzaamheden draagt bij aan het voortdurend actualiseren van het terreinbeheermodel en het beheersbaar houden van zowel de te treffen onderhoudsmaatregelen als de kosten. Bij grote afwijkingen kan deze evaluatie leiden tot een voorstel tot begrotingsaanpassing.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor het groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenonderhoudsprognose. Hiermee worden voorzieningen getroffen voor toekomstig groot onderhoud. Met behulp van het uitvoeren van diverse inspecties, wordt de staat van het beoogde groot onderhoud getoetst. De bevindingen uit deze voortdurende evaluatie worden verwerkt alvorens de werkzaamheden worden uitgevoerd. Jaarlijks worden de geplande uitgaven, de dotatie aan de voorziening groot onderhoud en de werkelijke kosten gemonitord. Elke vier jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is.

Het product gebiedsbeheer bestaat verder uit:

- Het inventariseren en selecteren van partijen die in staat zijn om (een deel van) het natuur-en recreatieschap te onderhouden (het samenstellen van de onderhoudsbestekken en het aanbestedingsproces). In het aanbestedingsproces wordt aandacht besteed aan mogelijke SROI-trajecten (social return on investment);
- Het maken van afspraken met maatschappelijke partijen, vrijwilligers e.d.

Uitvoering Regulier onderhoud

In de vergadering van het algemeen bestuur op 18 juni 2015 zijn de resultaten van de herijking van de meerjarenbegroting 2015-2019 vastgesteld en verwerkt in begrotingswijzigingen 2015 en 2016. Eén van de onderdelen van de herijking betreft het vanaf 2016 stapsgewijs ingroeien in een hoger budget voor regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen. In 2016 was echter nog onvoldoende budget beschikbaar om het onderhoud volledig conform het Terrein Beheer Model uit te kunnen voeren. Hierdoor moesten noodgedwongen keuzes gemaakt worden. De ingroei in een hoger budget en het feit dat er gunstige aanbestedingsresultaten zijn behaald die meerjarig doorwerken, leidt er wel toe dat het regulier onderhoud in het gebiedsdeel Grevelingen in de komende jaren naar verwachting stapsgewijs kan worden omgebogen van budgetgestuurd onderhoud naar planmatig en duurzaam beheer.

In het gebiedsdeel Haringvliet zijn de recreatieterreinen en -voorzieningen schoon en veilig gehouden door het uitvoeren van regulier onderhoud. Binnen de beperkte financiële mogelijkheden zijn tevens waar mogelijk onderhoudsmaatregelen uitgevoerd gericht op instandhouding.

Implementatie Terrein Beheer Model in Haringvliet

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 7 juli 2016 besloten het Terrein Beheer Model (TBM) in Haringvliet te implementeren. Besloten is om hiervoor een verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud door te voeren. Voorts is vanaf 2017 € 30.000 meer budget beschikbaar voor de uitvoering van het regulier onderhoud. Deze budgetverhogingen en de uitvoering van een aantal extensiveringsmaatregelen leiden ertoe dat ook in het gebiedsdeel Haringvliet de komende jaren gegroeid kan worden naar planmatig en duurzaam beheer.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Gebiedsbeheer	Lasten	3.130.135	2.498.603	3.070.211	2.945.699	124.512 V
	Baten	1.905.848	1.600.100	1.970.425	2.023.808	53.383 V
Saldo		(1.224.288)	(898.503)	(1.099.786)	(921.891)	177.895

Lasten

Specificatie	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Regulier Onderhoud	802.452	817.365	14.913 N
Uitgesteld Groot Onderhoud	305.608	236.205	69.403 V
Groot Onderhoud	840.448	775.000	65.448 V
Beheeractiviteiten Staatsbosbeheer	728.900	730.112	1.212 N
Overig	392.803	387.017	5.786 V
Totaal Lasten Gebiedsbeheer	3.070.211	2.945.699	€ 124.512 V

Regulier Onderhoud

Het regulier onderhoud is budgetgestuurd uitgevoerd met een nadelig resultaat van € 14.913. Deze overschrijding is met name veroorzaakt door het aanhoudende zomerse weer in de maand september waardoor relatief laat in het jaar nog extra kosten gemaakt zijn voor het uitvoeren van hygiëneworkzaamheden.

Uitgesteld Groot Onderhoud

Bij de najaarsrapportage werd reeds voorzien dat het programma Uitgesteld Groot Onderhoud met een voordelig resultaat van € 230.000 afgerond kon worden vanwege het behalen van forse aanbestedingsvoordelen. Dit verwachte resultaat is verwerkt in de 4^e begrotingswijziging 2016 en wordt direct verrekend met de Algemene Reserve (neutraal in de exploitatie). Het programma is inmiddels volledig afgerond met een voordelig resultaat van € 69.403 ten opzichte van de bijgestelde begroting. Dit verschil is ontstaan doordat het project Uitgesteld Groot Onderhoud Kunstwerken Grevelingen tegen lagere kosten uitgevoerd kon worden. Dit betekent dat de onttrekking aan de Algemene Reserve ook lager is dan begroot.

Groot Onderhoud

In 2016 is bij de Najaarsrapportage de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud verhoogd met € 144.000 in verband met de invoering van het TBM-model voor het gebied Haringvliet.

Elk jaar wordt bij de jaarrekening de actuele meerjarenplanning financieel doorgerekend. Ten opzichte van de Najaarsrapportage leidt dit voor enkele categorieën groot onderhoud tot bijstellingen in de verwachte uitgaven in de komende 20 jaar. Dit betreft zowel het gebied Haringvliet als Grevelingen.

Hoewel de regel is om bijstellingen in de dotatie eens per 4 jaar te doen, leidt de actualisatie in dit geval tot een benodigde bijstelling van de dotatie. Concreet is de dotatie in 2016 met ca. € 65.000 verlaagd tot een bedrag van € 775.000. Dit zal ook worden verwerkt in de begroting 2017 en verder.

De onttrekking aan de voorziening wordt toegelicht in de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.

Beheeractiviteiten Staatsbosbeheer Grevelingen

Over het verrichten van beheer- en onderhoudswerkzaamheden in de Grevelingen door Staatsbosbeheer zijn geen bijzonderheden te vermelden.

Baten

Op de baten is een voordelig resultaat ad € 53.383 gerealiseerd. Dit voordeel wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat er een hogere opbrengst uit betaald parkeren is gerealiseerd (€ 41.369). Daarnaast is er een hogere bijdrage subsidie Natuurbeheer ontvangen ad € 8.816.

De tabel laat zien dat er in 2016 baten zijn gerealiseerd voor een bedrag van € 2.023.808. Dit bedrag is inclusief een baat van € 361.077 zijnde de kosten van onderhoud en beheer van de gronden uitgevoerd door het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta welke worden doorbelast aan het schap "De Grevelingen". Bij de Najaarsrapportage 2016 was de begroting hier al op aangepast.

In 2016 is het onderhoud en beheer van de gronden uitgevoerd door het Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta. Bij dat schap zijn ook de daarmee samenhangende kosten verantwoord. In de inleiding van deze jaarstukken is aangegeven dat de exploitatiebaten in 2016 worden verrekend tussen "Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen" en het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta. De baten die bij "Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen"

zijn verantwoord worden in feite beschikbaar gesteld aan de Zuidwestelijke Delta voor de uitvoering van de taak gebiedsbeheer

Ad.2 Economisch beheer

De taken die binnen economisch beheer worden uitgevoerd zijn:

- Het formuleren c.q. actualiseren van het grondbeleid;
- Het beheer van grondposities op basis van het vastgestelde grondbeleid;
- Het beheer van exploitaties.

Beheer grondposities

Het beheer van grondposities betreft het actief beheer van de grondpositie (gronden en opstallen binnen het werkingsgebied) zodanig dat dit bijdraagt aan de lange termijn strategie van het natuur- en recreatieschap. Het resultaat hiervan is dat voldaan wordt aan de rechten en plichten die het bezit van grond met zich meebrengt. Hieronder valt ook het afstoten van posities die geen recreatief belang dienen, alsmede het verwerven van gronden die van belang kunnen zijn voor toekomstige ontwikkelingen van het natuur- en recreatieschap.

Overdracht gronden van voormalige schappen

De overdracht van gronden (eigendom) en erfpachtrechten in de Haringvliet van het voormalige schap Haringvliet aan het schap Zuidwestelijke Delta, vond plaats bij notariële akte van 14 juli 2015.

Voor de overdracht van de erfpachtrechten van het voormalige schap Grevelingen is medewerking nodig van Staatsbosbeheer als bloot eigenaar. Met Staatsbosbeheer worden procedurele afspraken gemaakt over deze toestemmingsverklaring als onderdeel van de afstanddoening door het schap Zuidwestelijke Delta van de gehele erfpachtpositie in de Grevelingen. De overdracht van de gronden in eigendom kan naar verwachting eind 2017 plaats vinden.

Brouwerseiland

Het bestuur heeft ingestemd met het onder voorwaarden doen van afstand ten gunste van Staatsbosbeheer van het erfpachtrecht Brouwerseiland. Notariële afronding kan plaats vinden na een definitief akkoord over de erfpachtrelatie tussen Staatsbosbeheer en de ontwikkelende partij over de toekomstige ontwikkeling.

Beheer exploitaties

Het beheer van exploitaties heeft betrekking op het aangaan van overeenkomsten met derden gericht op de exploitatie en/of het gebruik van schapsgronden en –opstallen (passend binnen de huidige ambities van het natuur- en recreatieschap), alsmede het actief administratief, financieel, juridisch en relationeel beheren van deze overeenkomsten.

Het resultaat is het vastleggen en actief beheren van privaatrechtelijke afspraken, waarbij een optimale netto-opbrengst wordt nagestreefd.

In afwachting van de doorhaling van de erfpacht van het schap, waardoor Staatsbosbeheer vol eigenaar wordt van de gronden in de Grevelingen, is het niet mogelijk om voor ondernemers (onder)erfpacht te vestigen op deze percelen. Veelal worden wel voorbereidende besprekingen gehouden met ondernemers in nauwe samenspraak met Staatsbosbeheer.

De verenigingshaven van Watersportvereniging Bommenee is gerealiseerd en start op 1 januari 2016 met 22 ligplaatsen. Er is een huurovereenkomst afgesloten voor de duur van 5 jaar met een optie voor nog 5 jaar.

Met Catamaranvereniging Catpoint wordt onderhandeld over uitbreiding van ligplaatsen en een te realiseren parkeerplaats.

Inspiratiecentrum Grevelingen

In 2016 bleken de resultaten van het Inspiratiecentrum, zowel in financiële zin als voor wat betreft de positie in het gebied en de invulling van de afgesproken doelstellingen, wederom zeer tegen te vallen. Na de zomer bleek bovendien dat het herleven van de betalingsverplichtingen, waarvoor eerder een betalingspauze was overeengekomen, niet zou leiden tot feitelijke betaling van de openstaande, inmiddels substantiële, (huur)vorderingen. Dat betekent dat het dagelijks bestuur zich eind 2016 heeft beraden op de situatie en stappen heeft gezet om te komen tot een beëindiging van de huurverhouding, zo mogelijk via een minnelijk traject, maar indien noodzakelijk via een juridisch traject. In financieel opzicht leidt de ontstane situatie tot de noodzaak om de in 2016 verschuldigde huurpenningen als dubieus te bestempelen. Het betreft een bedrag van in totaal € 211.000.

Windturbines Hellegatsplein

Het Dagelijks Bestuur heeft in 2015 ingestemd met de komst van 2 extra windturbines nabij het Hellegatsplein, in aanvulling op de eerdere vier toegestane turbines. In 2016 zijn onderhandelingen gevoerd met de ontwikkelende partij over de financiële compensatie voor het gebied. De onderhandelingen hierover waren eind 2016 nog niet afgerond.

Zeeland Buitenland

Met deze exploitant is op hoofdlijnen overeenstemming bereikt over de omzetting van huurspraken naar een erfpachtconstructie.

In het eerste kwartaal van 2017 zal worden getracht tot definitieve overeenstemming over de erfpachtvoorwaarden te komen en de erfpacht te vestigen.

Center Parcs Port Zélande

De vigerende afspraken met deze exploitant over het gebruik van het parkeerterrein bij het vakantiepark sluiten niet meer aan bij het huidige gebruik en de wensen voor de toekomst. Inmiddels is overleg gestart over herijking van afspraken (omzetten huurovereenkomsten parkeerterrein en kampeerterrein in één nieuwe ondererfpachtovereenkomst).

Greenhuus

Op verzoek van de ondernemer heeft het Dagelijks Bestuur begin 2016 ingestemd met het omzetten van de beoogde huurovereenkomst in ondererfpacht. Binnen het kader van het vastgestelde bestemmingsplan voor de locatie op de Kabellaarsbank is er in 2016 diverse malen overlegd met de ondernemers over de conceptakte voor ondererfpacht en het werkplan voor de gefaseerde natuurontwikkeling en plaatsing van de ecolodges op het kavel.

Marina Port Zélande

Medio 2016 is het eigendom van deze jachthaven op de Kabellaarsbank gewijzigd door een management-buy-out. Vanuit haar positie als erfpachter is namens uw Schap, in prettige samenwerking met bloot eigenaar Staatsbosbeheer, toestemming verleend voor deze overdracht. Aan deze toestemming is de voorwaarde verbonden dat de onduidelijke huurovereenkomst medio 2017 wordt omgezet in een marktconforme ondererfpacht.

Paviljoen Meerzicht

Sinds 2015 is er overleg met deze ondererfpachter op de Grevelingendam en de gemeente Schouwen-Duiveland over zijn plan om de horeca-exploitatie te verbreden met 30 ecolodges. Namens uw recreatieschap is er in beginsel overeenstemming met de ondernemer over de erfpachtvoorwaarden voor deze uitbreiding. Eind 2015 heeft het College van B&W in beginsel ingestemd met het plan, onder voorwaarde dat het plan wordt afgestemd met groene stakeholders in de regio. Sindsdien is de ondernemer in overleg met Gemeente en Provincie over de randvoorwaarden voor de ontwikkeling. Tot op heden heeft uw recreatieschap geen haalbaar plan ontvangen voor de beoogde uitbreiding. Na ontvangst zullen wij dit toetsen en besluitvorming in het Dagelijks Bestuur agenderen over de aanpassing van de ondererfpacht.

Zeil-Surfcentrum Brouwersdam

Eind 2016 is er namens uw recreatieschap toestemming verleend voor sloop en nieuwbouw van de horeca-opstallen van het bedrijf op de Kabbelaarsbank. Deze schaalvergroting van de horecavoorzieningen is de laatste fase van de plannen die benoemd waren in de lopende ondererfpachtovereenkomst. Aanvullend hebben de ondernemers, in samenwerking met buurman Natural High, een plan ingediend om een kabelski- en wakeboardbaan te realiseren ten oosten van hun bedrijf. Zodra partijen overeenstemming bereiken over de ondererfpacht voor deze uitbreiding, zullen wij besluitvorming agenderen in het Dagelijks Bestuur.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Economisch beheer	Lasten	267.392	98.400	277.000	564.844	287.844 N
	Baten	300.090	558.450	318.425	318.245	180 N
Saldo		32.699	460.050	41.425	(246.599)	288.024 N

Toelichting:

De lasten geven een overschrijding van € 287.844 hetgeen met name veroorzaakt wordt door een dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren ad € 211.160 inzake de exploitant van het Inspiratiecentrum DAM 25 en een nadelig resultaat van € 66.000 aangezien er nog kosten gemaakt zijn voor het Inspiratiecentrum zoals accountantskosten uren G.Z-H en aanpassingen aan de westgevel. De lasten van € 66.000 zijn verantwoord in de jaarrekening van Grevelingen op de betreffende kredieten en zijn vervolgens verrekend met de Zuidwestelijke Delta op het product Economisch Beheer.

Daarnaast zijn de lasten € 10.412 hoger hetgeen veroorzaakt wordt door een overschrijding op de post belastingen, met name de waterschaplasten.

Een groot deel van de grond die tot op heden door Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen in erfpacht is uitgegeven is eigendom van Staatsbosbeheer. Voor de overdracht van de erfpachtrechten van het voormalige schap Grevelingen is medewerking nodig van Staatsbosbeheer als bloot eigenaar. Staatsbosbeheer heeft op 31 juli 2015 schriftelijk meegedeeld alleen onder een aantal voorwaarden medewerking te willen verlenen aan de overdracht van de rechten van erfpacht aan ZWD. Tot op heden is hierover nog geen overeenstemming bereikt. Mede om die reden is het betreffende schap niet volledig geliquideerd en zijn de erfpachtbaten 2016 (€ 361.077) opgenomen in het "Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen" en vervolgens verrekend met de Zuidwestelijke Delta.

Ad.3 Regelgeving en handhaving

Regelgeving en handhaving bestaan uit de volgende onderdelen:

- Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen
- Toezicht en handhaving

Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen

De gebieden van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta kunnen gebruikt worden voor het recreëren door individuen en door groepen. Voor beide vormen van gebruik geldt dat niet alles altijd mag en kan. Wanneer een gebruiker of organisatie een bepaalde activiteit wil uitvoeren binnen het Natuur- en recreatieschap, dient hiervoor een vergunning, ontheffing of toestemming gevraagd te worden bij Staatsbosbeheer. Dit komt voort uit het oogpunt van de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling en de openbare orde en veiligheid.

Staatsbosbeheer verleent vergunningen en ontheffingen op grond van de Algemene Verordening die van kracht is voor het schap. Toestemmingen worden vanuit de eigenstandige privaatrechtelijke bevoegdheid van het schap zelf gegeven.

Toezicht en handhaving

Toezicht en Handhaving bestaan uit de onderdelen gastheerschap, daadwerkelijke handhaving en de regierol bij samenwerking. De invulling van de drie onderdelen leidt tot een compleet palet van activiteiten op de doelstelling schoon, heel en veilig in een gebied. Dit palet wordt ingevuld op basis van de aard en het gebruik van het gebied.

Basisuitgangspunten voor de inzet van toezicht en handhaving zijn de veiligheid van de gebruikers van de gebieden zo goed mogelijk waarborgen en de eigendommen van het schap heel houden. Indien de keuze wordt gemaakt om geen financiering beschikbaar te stellen voor het gehele palet, vindt primair inzet op daadwerkelijke handhaving plaats. Hiermee wordt prioriteit gegeven aan de veiligheid van de recreant en worden andere zaken alleen aangepakt als de beschikbare middelen niet volledig aan handhaving besteed moeten worden.

Aandachtspunten 2016:

- *Vissen op krabben*
Net als voorgaande jaren is extra aandacht gegeven aan het vissen op krabben. Dit is een activiteit die veelvuldig rondom de Grevelingen plaatsvindt. Dit gebeurt zowel door lokale bewoners als door derden. Vooral door de laatste groep lijkt dit vooral op commerciële basis te gebeuren. Er zijn enkele keren zeer veel lijnen aangetroffen op een steiger. Het achterlaten van deze nylonlijnen met daaraan kippenbotjes, zorgt voor veel overlast, ergernis en risico voor mens en dier. Getracht wordt om de bedrijfsmatige vorm tegen te gaan door verbodsbepalingen te plaatsen op de betreffende steigers.
- *Het achterlaten van kampeermiddelen na zonsondergang*
Dit betrof meestal buitenlandse bezoekers die gewaarschuwd werden. Indien dit niet het gewenste effect opleverde, dan werd een proces-verbaal uitgeschreven.
Met de ombouw van de parkeerautomaten in 2015 zijn de meldingen van defecte automaten drastisch afgenomen. Wel is er 1 automaat defect geraakt en vervangen.

Avond en weekenddiensten

Werken in de avonden en weekenden is noodzakelijk om een goede invulling te geven aan de handhaving in het gebied. Op deze momenten, zeker bij mooi weer, zijn de meeste bezoekers in de gebieden aanwezig en een zichtbare aanwezigheid is dan gewenst om zoveel mogelijk ongewenste

gedragingen tegen te gaan. Daarnaast blijkt dit ook het (sociale) veiligheidsgevoel bij bezoekers te vergroten.

In de zomerperiode vinden er in de avond nog allerlei vormen van recreatief gebruik plaats zoals (water)sporten, barbecueën of wandelen / fietsen en genieten van het gebied. Aandacht van de handhavers is gericht op veiligheid van de bezoekers.

In de winterperiode is het recreatieve gebruik in de donkere uren minimaal. Het is dan alleen druk bij de exploitaties die jaarrond bezoekers trekken. Hierdoor is ook de sociale controle in de gebieden nagenoeg nihil waardoor vernielingen, dumpingen en andere vormen van ongewenst gebruik (auto's in terreinen) weer de aandacht vragen. Aandacht voor de handhavers is dan gericht op heel houden van de gebieden.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Regelgeving en Handhaving	Lasten	151.200	91.800	150.300	150.300	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(151.200)	(91.800)	(150.300)	(150.300)	-

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening G.Z-H.

Ad.4 Communicatie

De (potentiële) bezoekers en waar relevant het externe netwerk worden geïnformeerd over de mogelijkheden, werkzaamheden en veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden. De wijze waarop de informatie wordt verstrekt is afhankelijk van de doelgroep maar zal wel zoveel mogelijk gebaseerd zijn op digitale en sociale media.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Communicatie	Lasten	86.790	98.600	96.100	97.116	1.016 N
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(86.790)	(98.600)	(96.100)	(97.116)	1.016 N

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn vrijwel conform de begroting en betreffen met name de doorberekende lasten dienstverlening G.Z-H.

Diverse lasten en baten

Diverse lasten en baten	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Diverse lasten	141	-	-	211	211 N
Diverse baten	476.625	-	-	301	301 V
Saldo	476.484	-	-	90	90 V

Toelichting:

Op diverse lasten en diverse baten is in 2016 een klein bedrag verantwoord.

Zie ook paragraaf 5.2, waarin een algemene toelichting wordt gegeven op het soort lasten en baten dat hier wordt verantwoord.

Kredieten

Naam krediet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Realisatie t/m 2016	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Uitvoering implementatieplan TBM in Haringvliet	2016	30.000	0	30.000	2.730	2.730	27.270	0%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		30.000	0	30.000	2.730	2.730	27.270	
Extra bebording hondenbeleid	2016	4.500	0	4.500	0	0	4.500	0%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		4.500	0	4.500	0	0	4.500	
Grevelingenweek 2016	2016	15.000	0	15.000	15.000	15.000	0	100%
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		15.000	0	15.000	15.000	15.000	0	
Totaal programma 2		49.500	0	49.500	17.730	17.730	31.770	
- Dekking uit Algemene reserve ZWD		49.500	0	49.500	17.730	17.730	31.770	

Toelichting:

Implementatie Terrein Beheer Model in Haringvliet

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 7 juli 2016 besloten het Terrein Beheer Model (TBM) in Haringvliet te implementeren. Besloten is om hiervoor een verhoging van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud door te voeren. Voorts is vanaf 2017 € 30.000 meer budget beschikbaar voor de uitvoering van het regulier onderhoud. Deze budgetverhogingen en de uitvoering van een aantal extensiveringsmaatregelen leidt ertoe dat ook in het gebiedsdeel Haringvliet de komende jaren gegroeid kan worden naar planmatig en duurzaam beheer. Het krediet Uitvoering implementatieplan TBM in Haringvliet is bestemd voor de ureninzet G.Z-H. Dit zal in 2017 een vervolg krijgen waardoor het krediet verlengd dient te worden tot eind 2017.

Extra bebording hondenbeleid

In april is in de Algemene Verordening Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta 2016 opgenomen dat het Dagelijks Bestuur gebieden kan aanwijzen waar honden verboden zijn of waar ze aangeliind moeten zijn. Hiertoe is een Aanwijzingsbesluit Honden opgesteld, waarin gebieden zijn aangewezen waar honden (van 1 april tot 1 oktober) verboden zijn of waar ze aangeliind moeten zijn of waar de opruimplicht niet geldt. In andere gebieden die niet aangewezen zijn, zijn honden los toegestaan. Dit Aanwijzingsbesluit is in juni door uw bestuur vastgesteld. De nieuwe regelgeving is op 1 juli 2016 in werking getreden. Er is een bebordingsplan opgesteld, dat begin 2017 wordt afgerond. Hierna zal de nieuwe bebording worden geplaatst. Het krediet dient derhalve verlengd te worden tot eind 2017.

Grevelingenweek 2016

In 2016 is een budget beschikbaar gesteld van € 15.000 als bijdrage aan de Grevelingenweek 2016. Dit bedrag is ook besteed. Dit krediet kan worden afgesloten.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve ZWD	508.048		193.500	161.730	31.770
Reserve afkoopsom Rijk	690.293	702.948	702.948	702.948	0
Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen	10.855	10.855	10.855	10.855	0
Reserve Quackstrand	5.532	5.532	5.532	5.532	0
Algemene Reserve GR inzake UGO			305.608	236.205	69.403
Reserve Groot Onderhoud HV	93.893				0
Totaal	1.308.621	719.335	1.218.443	1.117.270	101.173

Toelichting:

Er is in 2016 minder onttrokken aan de Algemene Reserve dan begroot. Dit betreft de lagere uitgaven voor het Uitgesteld Groot Onderhoud ad € 69.403 en de lagere onttrekking m.b.t. de kredieten ad € 31.770.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve ZWD		20.000	4.662	4.662	0
Algemene Reserve GR	4.663				0
Totaal	4.663	20.000	4.662	4.662	0

Toelichting:

De toevoeging van € 4.662 aan de Algemene Reserve is conform de Begroting 2016.

3.3 Programma 3: Ontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

Het bestuur is geadviseerd over de implementatie van mogelijke nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de doelstelling van de gemeenschappelijke regeling en die een recreatieve meerwaarde opleveren en/of de natuurwaarde versterken.

In 2016 is voor *de Grevelingen* het volgende bereikt:

- Het programma Zicht op Grevelingen 2 is vastgesteld;
- Het project Slikken van Flakkee is aanbesteed en na de zomer in uitvoering genomen. De werkzaamheden zijn in 2016 grotendeels voltooid. De oplevering van het werk en de feestelijke opening zal in april 2017 plaatsvinden;
- Het Inspiratiecentrum Grevelingen kende een moeilijk jaar en heeft in oktober de deuren gesloten;
- Het Ecohotel is in 2016 volledig in gebruik genomen en feestelijk geopend in juli 2016;
- Er is een nieuwe entree van het verenigingssterrein van Catpoint gerealiseerd;
- De Groene Impuls voor de Grevelingen is met stakeholders uitgewerkt in drie speerpunten: eilanden voor kustbroedvogels, bevorderen van vismigratie en 'onder water natuur'. De planvoorbereiding is in 2016 gestart.
- Voor Brouwerseiland zijn diverse acties ondernomen om tot een goede inpassing van het plan te komen, waaronder verkenningen/afspraken over compensatie (loswal, surfbaai en ligplaatsen).

In 2016 is voor *het Haringvliet* het volgende bereikt:

- Voor de gebiedsontwikkelingen Quackstrand, Hellegat en Expostrand (Stellendam) zijn voorlopige ontwerpen (VO's) gemaakt in samenwerking met stakeholders uit het gebied.
- Twee veerdiensten hebben in 2016 gevaren op het Haringvliet en met de ondernemers zijn 3-jarige overeenkomsten gesloten. De Waterbus heeft ook voor het eerst gevaren. Er is reeds overleg gevoerd over de vaardiensten voor 2017 en een betere afstemming tussen de pontjes en de Waterbus.
- De recreatiekaart voor het Haringvliet is met het Droomfonds samen opnieuw uitgegeven in oplage van 20.000 stuks om het gebied beter op de kaart te zetten.
- De zitbeleefontwerpen zijn uitgewerkt en er is vergunning verkregen voor het plaatsen van 3 zitbeleefpunten bij Hellegat, Den Bommel en Stellendam. Voor Middelharnis is het niet gelukt een vergunning van het Waterschap Hollandse Delta te verkrijgen. Plaatsing begin april 2017.
- Vanuit de historische vaarverbindingen is € 2.000 toegezegd voor restauratie van de beugsloep MD10.
- Met Sportvisserij NL, partner van het Droomfonds Haringvliet is het project Oevertoe-gankelijkheid en steigers opgezet als onderdeel van de Vaarverbindingen. Vanuit de landschapstafel Haringvliet is in 2016 al € 250.000 cofinanciering toegezegd van de provincie Z-H.
- Met de beheerraming van het VO Quackstrand is tegelijkertijd gewerkt aan de invoering van TBM (Terrein Beheer Model) voor het Haringvliet.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Het bestuur is geadviseerd over in te nemen standpunten over initiatieven die de doelstelling van het schap helpen realiseren. In aansluiting daarop is tevens inspraak geleverd op ruimtelijke plannen en geadviseerd over de initiatieven van derden. Hiervoor zijn de volgende producten geleverd:

- Planvorming en gebiedsontwikkeling
- Marketing en productontwikkeling

Planvorming en gebiedsontwikkeling

In overleg met alle betrokkenen wordt een gemeenschappelijk kader geboden op de gewenste ontwikkeling in het werkingsgebied van het schap, aansluitend op de ambitie van het bestuur, de vraag van de recreant (leefstijlen) en het aanbod (positionering van het specifieke gebied). Tevens worden alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden gedaan die noodzakelijk zijn om (een deel) van het gebied te (her)ontwikkelen conform de ambitie van het bestuur. Hiermee wordt samen met de omgeving van het schap ingespeeld op actuele trends en ontwikkelingen.

Zicht op Grevelingen 2

Vlak voor de zomer heeft het bestuur het programma Zicht op Grevelingen 2 definitief vastgesteld. Het programma bevat de voltooiing van enkele zogenaamde 'rode' projecten (o.a. Inspiratiecentrum Grevelingen en Ecohotel de Punt) op of nabij de Brouwersdam, het doortrekken van de lopende projecten Slikken van Flakkee en het project Drempel Brouwershaven.

Nieuw in het programma ZOG-2 is een "Groene Impuls" voor de Grevelingen.

Met de voorbereiding daarvan was eind 2015 een start gemaakt. In 2016 is hieraan met omgevingspartijen zoals (lokale) natuurorganisaties en beheerder(s) verder gewerkt. Dit heeft geresulteerd in drie prioriteiten:

- Een plan voor de realisatie van 8 eilanden voor kustbroedvogels in de Grevelingen;
- Verkennen van (samenwerkings)mogelijkheden voor vismigratie tussen Grevelingen en het directe achterland, en
- Opzet onderzoek naar de kwaliteit van de 'onder water natuur' in de Grevelingen.

Herinrichting Slikken van Flakkee

Het project Slikken van Flakkee is aanbesteed, gegund aan aannemerscombinatie Verboon/Maasland en grotendeels in 2016 uitgevoerd. De feestelijke opening zal zijn in april 2017.

Drempel Brouwershaven en natuurontwikkeling 'Dwars in de weg'

De uitvoering hiervan, gepland in najaar 2016, moest worden uitgesteld. In de eindfase, vlak voor de gunning, doken toch nog problemen op in de afstemming met o.a. de visserij, waardoor vergunningen niet meer op tijd konden worden aangepast. Derhalve wordt voorgesteld het krediet te verlengen tot eind 2017.

Inspiratiecentrum Grevelingen

Het inspiratiecentrum Grevelingen heeft de deuren medio oktober gesloten. De exploitant ziet geen toekomst meer. Eind 2016 zijn gesprekken begonnen om de bestaande overeenkomst te ontbinden. Tegelijkertijd is (informeel) met de meest betrokken (schaps)partijen gesproken over een tijdelijke doorstart in 2017 met Staatsbosbeheer als regisseur.

Groene Impuls Grevelingen

In 2016 heeft ingenieursbureau Witteveen en Bos een haalbaarheidsstudie verricht naar de beste opties voor realisatie van eilanden in de Grevelingen voor kustbroedvogels en vismigratie vanuit de Grevelingen naar de sloten en krekensels op de eilanden.

Acht kleine eilanden voor kustbroeders zijn in het rapport uitgewerkt in een voorlopig ontwerp. Intern is een projectplan voor de uitvoering (in 2017) opgesteld. Het DB heeft voor de uitvoering medio 2016 middelen vrijgegeven.

Alle mogelijke passages voor vissen naar het achterland zijn in het rapport geïnventariseerd, wat heeft geleid tot 1 tot 2 mogelijke vispassages. Eind 2016 heeft bureau ATKB ter bepaling van de visstand een monitoring in de Grevelingen uitgevoerd. Deze opdracht is in samen met Rijkswaterstaat (en in overleg met waterschap Hollandse Delta) verstrekt.

Onderzoek 'onder water' natuur

Op dit onderwerp is vooral naar samenwerking en een integrale aanpak gezocht. Deze is tot stand gekomen door deelname aan het landelijke project Life IP, waarin "onder water natuur" een prominent projectonderdeel is. Deze samenwerking zal worden voortgezet.

Ecohotel de Punt

Op De Punt in Ouddorp heeft projectontwikkelaar Eco II projects het Punt-West Hotel & Beachresort gebouwd. Een uniek project met prachtige strand- en eilandwoningen aan het Grevelingenstrand.

Oplevering en exploitatie

In 2016 is het project opgeleverd en geopend. In de centrumvoorzieningen is onder meer restaurant 'Werelds aan Zee' opgenomen. Het resort bestaat uit 96 hotelsuites die zijn ondergebracht in strandvilla's. Het hotel wordt geëxploiteerd door Oasis Parcs. De suites zijn in eigendom bij particulieren.

Afronden erfpachtzaken

Het recreatieschap heeft de gronden in ondererfpacht uitgegeven aan Eco II projects. Enkele punten rond deze uitgifte en de toestemming van grondeigenaar Staatsbosbeheer moeten nog opgelost worden. Bijvoorbeeld de eindvergoeding die een rol kan spelen als de eigenaar aan het eind van de erfpacht besluit deze niet te continueren. Na het opheffen van de erfpacht van het schap en de overdracht daarvan naar Staatsbosbeheer is dit echter niet meer nodig.

Project Catpoint

Naast het terrein van het 'Ecohotel' op De Punt, ligt het terrein van Catamaran vereniging Catpoint. De vereniging maakte gebruik van diverse openbare voorzieningen. Door de komst van het Punt West Hotel & Beachresort zijn die echter verdwenen.

De vereniging kan geen rechten doen gelden op het gebruik van de openbare voorzieningen. In een poging de pijn te verzachten is het schap de vereniging te hulp geschoten. Zo heeft het schap meegewerkt aan het realiseren van een aansluiting op het riool en het elektriciteitsnet. Ook is meegedacht over het parkeren op eigen terrein. Om dat mogelijk te maken blijkt een uitbreiding van het terrein in Natura 2000 gebied noodzakelijk. Daarvoor moet een procedure worden doorlopen. Het schap is bereid de vereniging hierbij te assisteren. Voor de tussentijd is een tijdelijke exclusieve parkeervoorziening gerealiseerd op openbaar terrein.

Brouwerseiland

Door het schap is een reactie gegeven op het voorontwerp bestemmingsplan en de - concept - MER voor Brouwerseiland, die beide begin 2016 ter visie gingen.

Verder is ambtelijk deelgenomen aan de werkgroep surfbaai, die gezamenlijk met de windsurfers heeft gezocht naar compensatie voor de windsurfbaai.

In overleg met belanghebbenden is tevens een voorlopig ontwerp gemaakt voor de compensatie van de ligplaatsen voor watersporters (liggeldregeling) in de Middelpaathaven en Kabellaarsbank.

Met de initiatiefnemer en Rijkswaterstaat is een deal gesloten over de verplaatsing van de loswal naar het Springersdiep.

Programma Zicht op Haringvliet

De voortgang van het programma Zicht op Haringvliet is diverse keren in het bestuur aan de orde geweest. Dit jaar lag de nadruk in het opstarten van de gebiedsontwikkelingen Quackstrand, Expostrand en Hellegat. Stakeholders zijn betrokken en gezamenlijk zijn er 3 voorlopige ontwerpen (VO's) gemaakt voor de gebieden. Aan de Landschapstafel Haringvliet zijn de projecten van Zicht op Haringvliet ingebracht in het gebiedsdocument "Haringvliet in een Stroomversnelling". Hierbij is cofinanciering vanuit de Provincie Zuid-Holland en het Droomfonds mogelijk om de projecten te kunnen realiseren.

Vaarverbindingen

Veediensten (pontjes)

Met de schepen Linqunda en de Heicondias zijn drie-jarige overeenkomsten aangegaan (2016-2018). Dekking komt voor de Heicondias uit het programma Zicht op Haringvliet en voor de Linqunda uit de reguliere bijdrage vanuit de Algemene Reserve aan de pontjes.

Met name de Linqunda lijkt last te hebben gehad van de pilot van de Waterbus in 2016 en heeft minder succesvol gedraaid als de voorgaande jaren. De Heicondias heeft, op een slecht voorseizoen na, vergelijkbaar met andere jaren gedraaid. In het naseizoen zijn de veerdiensten en de Waterbus geëvalueerd. Hieruit zijn aanpassingen gekomen voor het vaarseizoen 2017.

Historische Vaarverbindingen en vloot (o.a. Bruine Vloot)

De historische vaarverbindingen bieden kansen voor arrangementen op het Haringvliet. De eerste Haringvlietdag is georganiseerd vanuit het Droomfonds, waarbij de historische vloot nog geen rol heeft gespeeld. Voor 2017 zijn hier nieuwe mogelijkheden. Voor de restauratie van de Beugsloep MD10 in Middelharnis is € 2000,- toegezegd als bijdrage vanuit Zicht op Haringvliet.

Knooppunten (zit/beleefpunten)

Het gekozen ontwerp is voor de vier locaties uitgewerkt en er is vergunning aangevraagd en verleend voor drie van de vier locaties. De locatie Middelharnis is vooralsnog afgefallen, omdat geen overeenstemming kon worden bereikt met het Waterschap Hollandse Delta en de gemeente Goeree-Overflakkee. Plaatsing staat gepland voor begin april.

Moorings

De wensen voor nieuwe moorings zijn besproken met Rijkswaterstaat en opgenomen in het project Oevertoegankelijkheid en Steigers. Realisatie na toestemming 2017.

Gebiedsontwikkelingen

Gebiedsontwikkeling Quackstrand

In het voorjaar heeft het schap alle partijen aan tafel gekregen om samen tot een voorlopig ontwerp (VO) te komen. Dit ontwerp is gepresenteerd aan betrokkenen en direct omwonenden. Opmerkingen en suggesties naar aanleiding van deze presentatie zijn door het landschapsbureau verwerkt en doorgerekend. Voor de gemeente Hellevoetsluis is het plan gepresenteerd aan de commissie Werk Wonen en Integratie. Voor het plan is ook een beheerraming volgens TBM gemaakt. Samen met Sportvisserij NL, partner Droomfonds, en Rijkswaterstaat zijn de mogelijkheden voor de botenhelling en steiger halverwege de dam nader verkend. Het verplaatsen van de botenhelling is de eerste stap in de uitvoering van het totaalplan, inclusief de zandsuppletie. Rijkswaterstaat heeft uitvoering in 2018 toegezegd, maar het streven is dit nog te vervroegen naar eind 2017 (voor het recreatieseizoen 2018).

Gebiedsontwikkeling Hellegat (De Banaan)

Voor dit gebied is samen met de stakeholders een Voorlopig Ontwerp (VO) gemaakt. Dit ontwerp is in het najaar gepresenteerd aan alle betrokkenen. Het ontwerp is positief ontvangen, met de kanttekening dat de zwembaai eerst aangepakt moet worden om de overige plannen kans van slagen te geven. Verdiepen van de baai om de zwemkwaliteit te verbeteren en de botenhelling mogelijk te maken vergen eerst nader onderzoek naar de bodem. De bedoeling is dit begin 2017 te laten uitvoeren en met die resultaten nadere stappen te ondernemen. Ook hier is intensieve samenwerking met Sportvisserij NL, als partner van het Droomfonds. De watervoorzieningen zijn onderdeel van het project Oevertoegankelijkheid en Steigers, zoals benoemd bij de landschapstafel.

Gebiedsontwikkeling Expostrand (Stellendam)

In dit project werkt het schap samen met Rijkswaterstaat, de gemeente Goeree-Overflakkee, het Rijksvastgoedbedrijf en de provincie Zuid-Holland als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Stellendam – Poort van de Delta. Op verzoek van de werkgroep is het schap gevraagd trekker te zijn van het vliegwiel recreatie. Als trekker hiervan heeft het schap een Voorlopig Ontwerp (VO) laten maken in samenwerking met de stakeholders. Dit Voorlopig Ontwerp is overgedragen naar de stuurgroep van de gebiedsontwikkeling Stellendam. Rijkswaterstaat is naar aanleiding van dit ontwerp gestart met een interne verkenning naar de mogelijkheden tot realisatie van deze plannen. Hieruit zijn al diverse knelpunten naar voren gekomen die tot herziening van de plannen zullen leiden. Het schap zal de ontwikkelingen in 2017 volgen en desgevraagd advies uitbrengen vanuit haar beheerrol.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Planvorming & gebiedsontwikkeling	Lasten	135.400	134.500	134.500	134.500	0 V
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(135.400)	(134.500)	(134.500)	(134.500)	0 V

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening G.Z-H.

Marketing en productontwikkeling

De inzet op marketing en productontwikkeling maakt integraal onderdeel uit van de lopende projecten vallend onder de programma's Zicht op het Haringvliet en Zicht op Grevelingen 2.

Product		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Marketing & productontwikkeling	Lasten	16.400	16.300	16.300	16.300	-
	Baten	-	-	-	-	-
Saldo		(16.400)	(16.300)	(16.300)	(16.300)	-

Toelichting:

De werkelijke lasten zijn conform de begroting en betreffen de doorberekende lasten dienstverlening G.Z-H.

Diverse lasten en baten		Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Diverse lasten		336.941	-	-	-	-
Diverse baten		-	-	-	-	-
Saldo		(336.941)	-	-	-	-

Toelichting:

Onder de diverse lasten is in 2015 ca. € 336.000 begrepen wegens niet door subsidie van derden gedekte lasten van de realisatie van het Inspiratiecentrum. In 2016 zijn er geen diverse lasten en baten.

Kredieten

Naam krediet Haringvliet	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Realisatie t/m 2016	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Zicht op Haringvliet e.o.	2017	50.505	8.586	0	0	8.586	41.919	17%
- Dekking uit Algemene Reserve HV		15.000	0	0	0	0	15.000	
- Dekking bijdragen derden		35.505	8.586	0		8.586	26.919	
Zicht op Haringvliet	2017	713.191	126.715	315.884	175.266	301.981	411.210	42%
- Dekking uit reserve Zicht op Haringvliet		551.591	124.757	203.884	120.533	245.290	306.301	
- Dekking uit reserve Compensatie Windenergie		111.600	1.958	62.000	23.993	25.951	85.649	
- Dekking bijdragen derden		50.000	0	50.000	30.740	30.740	19.260	
bijdrage derden ZOH Vaarverb. Historische Vloot		20.000		20.000	740	740	19.260	
bijdrage derden ZOH Vaarverb. Knooppunten		30.000		30.000	30000	30.000	0	
ZOH Algemeen		53.624	21.422	16.370	21190	42.612	11.012	
ZOH Verdienpotentieel		48.500	405	31.379	1170	1.575	46.925	
ZOH Vaarverb. Pontjes		61.000	21.692	24.185	19758	41.450	19.550	
ZOH Vaarverb. Historische Vloot		36.100	46.887	-13.330		46.887	-10.787	
ZOH Vaarverb. Knooppunten		47.767	24.810	34.282	12740	37.550	10.217	
ZOH Vaarverb. Mooringen		11.300	158	11.143	158	316	10.985	
ZOH Vaarverb. Marketing en promotie		43.500	113	30.000	3805	3.918	39.582	
ZOH Quackstrand		208.000	5.152	39.000	38254	43.406	164.594	
ZOH Hellegat		111.600	1.958	62.000	23993	25.951	85.649	
ZOH Expostrand		21.300	4.028	25.800	23458	27.486	-6.186	
ZOH Ontwikkeloeket		13.500	45	0		45	13.455	
ZOH Ecolodges		7.000	45	5.055		45	6.955	
Totaal programma 3 Haringvliet		763.696	135.301	315.884	175.266	310.567	453.129	
- Dekking uit Algemene Reserve HV		15.000	0	0	0	0	15.000	
- Dekking uit reserve Zicht op Haringvliet		551.591	124.757	203.884	120.533	245.290	306.301	
- Dekking uit reserve Compensatie Windenergie		111.600	1.958	62.000	23.993	25.951	85.649	
- Dekking bijdragen derden		85.505	8.586	50.000	30.740	39.326	46.179	

Naam krediet Grevelingen	Sluitdatum	Totaal krediet	Realisatie t/m 2015	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Realisatie t/m 2016	Restant krediet	% lasten t.o.v. totaal krediet
Slikken van Flakkee	2017	1.963.298	153.545	1.717.626	649.858	803.403	1.159.895	41%
- Dekking uit Algemeen Reserve ZWD		469.933	0	377.806		0	469.933	
- Dekking uit reserve ZOG II		476.330	71.667	404.663	393.996	465.663	10.667	
- Dekking bijdragen derden		1.017.035	81.878	935.157	255.861	337.739	679.296	
Maatregelen Beheerplan Natura 2000	2017	23.125	0	0	8.380	8.380	14.745	36%
- Dekking bijdragen derden		23.125	0	0	8.380	8.380	14.745	
ZOG II Algemeen	2018	446.440	398.780	15.000	208.451	607.231	-160.791	136%
- Dekking uit reserve ZOG II		446.440	398.780	15.000	208.451	607.231	-160.791	
ZOG II Programmamanagement	2018	180.000	0	90.000	0	0	180.000	0%
- Dekking uit reserve ZOG II		180.000	0	90.000	0	0	180.000	
ZOG II Communicatie	2018	16.000	2.125	3.000	370	2.495	13.505	16%
- Dekking uit reserve ZOG II		16.000	2.125	3.000	370	2.495	13.505	
ZOG II Duurzame jachthaven van de toekomst	2018	25.000	13.648	11.352	1.820	15.468	9.532	62%
- Dekking uit reserve ZOG II		25.000	13.648	11.352	1.820	15.468	9.532	
Entree Catpoint	2018	40.000	21.285	18.715	21.668	42.953	-2.953	107%
- Dekking uit reserve ZOG II		40.000	21.285	18.715	21.668	42.953	-2.953	
ZOG II Verwijderen drempel Brouwershaven	2016	186.000	40.460	145.540	37.140	77.600	108.400	42%
- Dekking uit reserve ZOG II		186.000	40.460	145.540	37.140	77.600	108.400	
ZOG II Voortoets Bommenede	2016	5.000	1.560	0	0	1.560	3.440	31%
- Dekking uit reserve ZOG II		5.000	1.560	0	0	1.560	3.440	
ZOG II Groene Impuls	2017	1.315.000	0	50.000	12.470	12.470	1.302.530	1%
- Dekking uit reserve ZOG II		1.315.000	0	50.000	12.470	12.470	1.302.530	
ZOG II Ecohotel de Punt	2017	185.000	159.372	25.000	825	160.197	24.803	87%
- Dekking uit reserve ZOG II		185.000	159.372	25.000	825	160.197	24.803	
ZOG II Ecohotel Onderzoek	2016	50.000	8.299	41.701	65.361	73.660	-23.660	147%
- Dekking uit Algemeen Reserve ZWD		50.000	8.299	41.701	65.361	73.660	-23.660	
Totaal programma 3 Grevelingen		4.434.863	799.874	2.117.934	1.006.343	1.885.417	2.629.446	
- Dekking uit Algemeen Reserve ZWD		519.933	8.299	419.507	65.361	73.660	446.273	
- Dekking uit reserve ZOG II		2.874.770	708.897	763.270	676.740	1.385.637	1.489.133	
- Dekking bijdragen derden		1.040.160	81.878	935.157	264.241	346.119	694.041	

Zicht op Haringvliet (tabel Krediet Haringvliet)

De uitgaven in 2016 zijn lager dan de prognose voor 2016. De personele uitgaven in 2016 zijn gelijk aan de planning - met enige verschuiving tussen projecten - maar vanwege de benodigde cofinanciering voor de gebiedsontwikkelingen zijn er nog nauwelijks uitvoeringskosten in 2016 gemaakt. Bij de knooppunten (zit/beleefobjecten) zorgde de vertraging in vergunningverlening voor vertraging in de uitvoering en dus ook de uitvoeringskosten. Het uitvoeringsbudget schuift mee naar 2017. Het krediet Zicht op Haringvliet is een totaalkrediet waardoor eventuele overschrijdingen op deeltkredieten geen probleem is aangezien dit opgevangen wordt binnen het totale krediet Zicht op Haringvliet.

Slikken van Flakkee

Het project Slikken van Flakkee is aanbesteed, gegund aan aannemerscombinatie Verboom/Vervat en deels in 2016 uitgevoerd. Het eerste kwartaal wordt het project afgerond. De feestelijke opening zal zijn in april 2017. Het krediet is bij de najaarsnota reeds verlengd tot en met 2017.

Maatregelen beheerplan Natura 2000

De maatregelen worden met name in 2017 uitgevoerd. Het krediet is bij de Najaarsnota verlengd tot en met 2017.

Zicht op Grevelingen (tabel Krediet ZOG II).

De uitgaven in 2016 zijn lager dan begroot aangezien de uitvoering achterblijft bij de planning. Het project Verwijderen Drempel Brouwershaven zal derhalve verlengd moeten worden tot eind 2017 zoals hierboven reeds is aangegeven. De totale inzet van G.Z-H is geboekt onder het deeltkrediet ZOG II Algemeen en is niet verdeeld over de diverse deeltkredieten waardoor dit tot een overschrijding leidt op dit deeltkrediet. Dit wordt gecompenseerd door de onderschrijdingen op de overige deeltkredieten. In 2017 wordt via een bestuursvoorstel een voorstel gedaan voor samenvoeging van het deeltkrediet voor programmamanagement met het deeltkrediet "ZOG II Algemeen".

Het deeltkrediet Voortoets Bommenede is inmiddels afgerond en kan worden afgesloten.

Op het deeltkrediet ZOG II Groene impuls zijn in 2016 kosten voor planvoorbereiding gemaakt. In 2017 zullen de eilanden worden gerealiseerd.

Het krediet Ecohotel Onderzoek is ook afgerond en kan ook worden afgesloten. Het bestuur heeft in 2016 tweemaal gesproken over dit onderzoek n.a.v. het onderzoek van AT Osborne en besloten over de financiële afwikkeling. Het bestuur heeft besloten tot een vervolgonderzoek waardoor het krediet is overschreden.

Mutaties in reserves

Onttrekkingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Reserve Afkoopsom Rijk	340.000	340.000	340.000	340.000	0
Algemene Reserve ZWD			419.507	65.361	354.146
Reserve ZOG II	239.815		763.270	676.740	86.530
Reserve Zicht op Haringvliet	124.757		203.884	120.533	83.351
Reserve Compensatie Windenergie	1.958		62.000	23.993	38.007
Algemene Reserve GR	357.679				0
Reserve ZOG II	56.805				0
Totaal	1.121.014	340.000	1.788.661	1.226.627	562.034

Toelichting:

Het resultaat ad € 562.034 wordt veroorzaakt door het saldo op de kredieten. Er is aanzienlijk minder uitgegeven op de kredieten dan begroot.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve ZWD baten Eco-hotel		150.000	122.600	122.600	0
Reserve ZOG II	480.000	480.000	480.000	480.000	0
Reserve Groen/Blauw II	120.000	120.000	120.000	120.000	0
Algemene Reserve GR	13.750				0
Reserve Compensatie Windenergie	475.000				0
Totaal	1.088.750	750.000	722.600	722.600	0

Toelichting:

De toevoegingen aan de reserves zijn conform de begroting 2016.

3.4 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Deelnemersbijdrage	-	-	-	-	-
Overige structurele lasten	-	9.200	9.200	-	9.200 V
Totaal lasten	-	9.200	9.200	-	9.200 V
Baten					
Deelnemersbijdrage	801.022	766.788	766.788	766.788	-
Totaal baten	801.022	766.788	766.788	766.788	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	801.022	757.588	757.588	766.788	9.200 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-	-
Kredieten					
Lasten kredieten	-	-	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	801.022	757.588	757.588	766.788	9.200 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	10.507	-	128.308	128.308	-
Onttrekking reserves	-	-	280.300	280.300	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	(10.507)	-	151.992	151.992	-
Gerealiseerd resultaat	790.515	757.588	909.580	918.780	9.200 V

Het voordelige resultaat van € 9.200 op de structurele lasten wordt veroorzaakt door het feit dat het budget voor onvoorzien 2016 niet is ingezet c.q. benodigd was.

Deelnemersbijdragen

Verdeling deelnemersbijdrage	Aandeel in nadelig exploitatiesaldo	percentage
Natuur- en Recreatieschap Grevelingen		
Provincie Zuid-Holland	271.791	35%
Provincie Zeeland	108.717	14%
Gemeente Goeree-Overflakkee	31.875	4%
Gemeente Schouwen-Duiveland	22.483	3%
Natuur- en Recreatieschap Haringvliet		
Provincie Zuid-Holland	66.384	9%
Gemeente Cromstrijen	24.817	3%
Gemeente Goeree-Overflakkee	93.813	12%
Gemeente Nissewaard	35.195	5%
Gemeente Hellevoetsluis	111.713	15%
Totaal	766.788	

De deelnemersbijdrage is conform de begroting 2016.

Mutaties in reserves

Ontrekkingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve GR	0		280.300	280.300	0
Totaal	0	0	280.300	280.300	0

De onttrekkingen aan de Algemene Reserve zijn conform de begroting en betreffen de derde en vierde begrotingswijziging 2016.

Toevoegingen aan reserves	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Algemene Reserve ZWD			128.308	128.308	0
Algemene Reserve GR	10.507				0
Totaal	10.507	0	128.308	128.308	0

De toevoeging aan de reserve is conform de begroting 2016.

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid wijzigt of verandert.

Conform de nota weerstandsvermogen wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen. Voor de waardering van de toereikendheid van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd.

Ratio weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Risicoanalyse

Risico	Aard van het risico	Financiële omvang risico	Kans van optreden	Impact (uitgaande van vier jaar)*
1. Liquidatie van het oude Schap De Grevelingen kan nog niet plaatsvinden	incidenteel	p.m.	hoog	p.m.
2. Inspiratiecentrum Grevelingen	incidenteel	177.000	hoog	141.600
3. Hogere onderhoudskosten	structureel	50.000	middel	25.000
4. Invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen	structureel	50.000	laag	10.000
5. Zandsuppletie	incidenteel	25.000	middel	12.500
6. Compensatie Brouwerseiland	incidenteel	p.m.	middel	p.m.

7. Uittreden Provincie Zeeland	structureel	p.m.	laag	p.m.
8. Verwijderen onderwaterdrem- pel Brouwershaven	incidenteel	p.m.	laag	p.m.
Totaal		302.000		189.100

* De financiële impact wordt berekend door bij een hoog risico 80%, bij een gemiddeld risico 50% en bij een laag risico 20% van het bedrag van de financiële omvang te nemen.

Risico 1 - Liquidatie van het oude schap De Grevelingen kan nog niet plaatsvinden

Ook in 2016 waren de inspanningen erop gericht om zo spoedig als mogelijk tot liquidatie van de oude schappen Haringvliet en De Grevelingen te komen. Voor Haringvliet werd de jaarrekening 2014 als slotbalans beschouwd, zodat dit Schap in 2015 is geliquideerd.

Voor De Grevelingen is toestemming van Staatsbosbeheer benodigd voor de overdracht van de erfpachtrechten van De Grevelingen naar het nieuwe Deltaschap. Tot op heden is de toestemming van SBB nog niet gegeven, maar wel toegezegd. Aangezien deze toestemming niet voor het einde van het jaar 2016 is afgegeven, zal het Grevelingschap voorlopig nog blijven bestaan.

Risico 2 – Inspiratiecentrum Grevelingen

In programma 2 is ingegaan op de situatie die met betrekking tot het Inspiratiecentrum in 2016 is ontstaan. In 2017 moet tot een nieuwe invulling worden gekomen, eventueel via een tijdelijke constructie. In de decembervergadering heeft het bestuur aan Staatsbosbeheer gevraagd om met een voorstel voor een tijdelijke exploitatie van het Inspiratiecentrum te komen. Een consultatie van publieke en private belanghebbenden, waaronder de natuurorganisaties en de in het gebied actieve ondernemingen, is daarbij noodzakelijk. Ten behoeve van de selectie van een nieuwe exploiterende partij is aanbesteding op de markt en een daarop volgend selectieproces te overwegen. Te maken keuzes hierover worden, uiteraard in samenhang met de relevante financiële aspecten, aan het bestuur ter besluitvorming voorgelegd.

Risico 3 - Hogere onderhoudskosten

In het gebiedsdeel Grevelingen wordt de uitvoering van het regulier onderhoud gestuurd op het door het bestuur vastgestelde budget uit de herijkte begroting Zuidwestelijke Delta. Doordat vanaf 2016 ingegroeid wordt in een hoger budget, zal het regulier onderhoud in dit gebiedsdeel de komende jaren naar verwachting stapsgewijs kunnen worden omgebogen van budgetgestuurd onderhoud naar planmatig en duurzaam beheer. Voor het gebiedsdeel Haringvliet zijn met de invoering van het Terrein Beheer Model inmiddels voldoende middelen beschikbaar om de instandhouding van de recreatieterreinen en –voorzieningen te kunnen borgen. Echter, zolang nog niet alle extensiveringsmaatregelen zijn geïmplementeerd en zolang in het verleden opgelopen onderhoudsachterstanden nog niet weggewerkt zijn door het uitvoeren van Groot Onderhoud blijft het risico bestaan dat extra kosten gemaakt moeten worden om te voorkomen dat calamiteiten met eventueel ernstige gevolgen ontstaan. Dit wordt ingeschat als een midden risico met een financiële omvang van € 50.000. Beheermaatregel: regelmatig visuele inspecties uitvoeren en alert reageren op meldingen van recreanten.

Risico 4 - invoering van de Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsondernemingen

Met ingang van 1 januari 2016 is de Vpb-plicht voor overheidslichamen, waaronder gemeenschappelijke regelingen, ingevoerd. De vennootschapsbelastingrisico's zijn inmiddels in beeld

gebracht. Daarbij is uitgegaan van de begroting 2016. Per activiteit of cluster van activiteiten is beoordeeld of met de uitvoering van de betreffende activiteit een onderneming in fiscaalrechtelijke zin wordt gedreven. Er is sprake van een fiscale onderneming indien aan elk van de volgende drie voorwaarden is voldaan:

1. Duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
2. Deelname aan het economisch verkeer;
3. Winstoogmerk en/of concurrentie.

Voor een aantal activiteiten die vallen onder economisch beheer (huren en erfpacht) is waarschijnlijk geen sprake van een fiscale onderneming, omdat geen sprake is van deelname aan het economisch verkeer. Aan dit criterium is niet voldaan aangezien de activiteiten beperkt zijn tot 'normaal vermogensbeheer'. Bij het schap kan worden gesteld dat sprake is van normaal vermogensbeheer, omdat er slechts beperkt arbeid wordt verricht en er geen causaal verband is tussen arbeid en rendement.

Op basis van de uitgevoerde risico scan, zal voor de meeste overige activiteiten van de gemeenschappelijke regeling waarschijnlijk sprake zijn van een fiscale onderneming. Aan alle voorwaarden wordt namelijk voldaan. Daarbij is van belang dat voor de winsttoets de bijdrage van de deelnemers door de belastingdienst als opbrengst wordt gezien. De verwachting is echter dat hiervoor een zogenaamde vrijstelling voor samenwerkingsverbanden kan worden toegepast. Hierdoor is dan geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

Op basis van de huidige standpunten, zal worden verzocht om geen aangifte vennootschapsbelasting te hoeven indienen, zodat de administratieve lasten beperkt blijven. Wel moet jaarlijks worden gemonitord of de vennootschapsbelasting positie niet wijzigt, bijvoorbeeld doordat nieuwe activiteiten worden ontplooid of andere financieringsbronnen worden gevonden. Mocht in de toekomst blijken dat voor een belaste activiteit de vrijstelling niet van toepassing is, dan dient alsnog voor alle activiteiten die een fiscale onderneming vormen een fiscale openingsbalans te worden opgesteld en zullen de administratieve lasten substantieel toenemen. De uiteenzetting dat het schap geen vennootschapsbelasting is verschuldigd en ook geen fiscale administratie hoeft te voeren is begin november 2016 aan de belastingdienst voorgelegd en begin januari 2017 besproken. De belastingdienst heeft mondeling aangegeven dat, hoewel men de feiten (nog) niet heeft gecontroleerd, de aanpak en uitwerking met betrekking tot de Vpb van het schap kan onderschrijven.

Aangezien de belastingdienst nog niet schriftelijk heeft ingestemd met de zienswijze blijft de vennootschapsbelasting een risico. Het risico wordt als laag ingeschat en de financiële omvang wordt ingeschat op € 50.000.

Risico 5 - Zandsuppletie

De reserve zandsuppletie ten behoeve van het Quackstrand is in het verleden ingezet om andere uitgaven mee te dekken, zoals groot onderhoud. Het risico bestaat dat hierdoor onvoldoende middelen ter beschikking zullen zijn om de benodigde werkzaamheden op het Quackstrand uit te voeren wanneer Rijkswaterstaat het strand heeft aangevuld met zand. Deze post met een bedrag van € 25.000 is opgenomen als risico. Het blijft echter moeilijk in te schatten wat de kosten zullen zijn bij calamiteiten. Het bedrag kan echter behoorlijk oplopen afhankelijk van het strandoppervlakte dat op dat moment beschadigd wordt door weersomstandigheden.

Risico 6 – Compensatie Brouwerseiland

Om te voorkomen dat er zoals bij de windsurfers, een draagvlak risico ontstaat bij de watersporters, wordt verkend hoe de ligplaatsen die vallen onder de liggeldregeling van het schap kunnen worden gecompenseerd. Het betreft de ligplaatsen Middelpaathaven en Kabbelaarsbank. Vertegenwoordigers uit de sector en gebruikers gaan met elkaar in gesprek. In de begroting is vooralsnog geen rekening gehouden met eventuele compensatie voor partijen die hier aanspraak op denken te kunnen maken. De kans van optreden wordt ingeschat op 'middel' en de financiële impact is op dit moment nog niet goed in te schatten.

Risico 7 – Uittreden provincie Zeeland

De provincie Zeeland heeft evenals PZH het besluit genomen om uit te treden uit het schap ZWD. Zeeland heeft bestuurlijk de intentie aangegeven onder dezelfde randvoorwaarden te willen uittreden als PZH. Op dit moment is er nog geen definitief besluit genomen over de wijze van financiële afbouw.

Risico 8 - Verwijderen onderwaterdrempel Brouwershaven

In dit project wordt de bij ontgraving van de onderwaterbodem vrijkomende grond deels verwerkt als verondieping van een nabij gelegen oever, en deels op een stortlocatie verwerkt. Bij het doorlopen van het vergunningentraject bleek voor de werkzaamheden een ontgravingsvergunning noodzakelijk, echter de proceduretijd van deze vergunning was niet voorzien. De beschikbare periode voor realisatie stond daardoor sterk onder druk.

Bij het Bevoegd gezag Natuurbeschermingswet 2015 (Provincie Zeeland) is een onderbouwde zienswijze ingediend om ontheffing te krijgen op de bepaling dat de werkzaamheden binnen 20 dagen en vóór 1 november 2016 gereed zijn.

Projectrisico: In eerdere afstemming is op ons voorstel gunstig gereageerd. Indien onze argumenten de Provincie Zeeland niet overtuigen, en zij hier niet gunstig op beschikt, is uitvoering in 2016 niet meer realistisch. De werkzaamheden kunnen dan pas worden uitgevoerd na het broedseizoen 2017.

Bestuurlijk risico: Bestuurlijke afspraken met de vereniging Beroepsvissers en Staatsbosbeheer worden niet nagekomen (imago schade); de visserij zal (opnieuw) een alternatieve aanlegplaats verlangen, waardoor ongewenste transportbewegingen ontstaan binnen het grondgebied van de gemeente Schouwen-Duiveland.

Eind 2016 is het bestuursvoorstel over het vervolg aangehouden (mede vanwege verschil van inzicht bij partijen omtrent de natuurcompensatie), dit in afwachting van nader overleg.

Ratio Weerstandsvermogen

Zoals hiervoor aangegeven wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen.

De stand van de Algemene Reserve is per eind 2016 € 5,3 miljoen en na verwerking van het voorstel van de resultaatbestemming van deze jaarrekening is de stand van de Algemene Reserve ca. € 5,0 miljoen.

De claim op de Algemene Reserve (aan de hand van de restantkredieten 2016) bedraagt ca. € 0,5 miljoen.

Rekening houdend met het voorstel van de resultaatbestemming van deze jaarrekening en de claims bedraagt de Algemene Reserve ca. € 4,5 miljoen. De gekwantificeerde risico's bedragen ca. € 189.100. Daarmee is de ratio van het Weerstandsvermogen uitstekend te noemen.

Kengetallen BBV

In het BBV (=financiële regelgeving voor gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen) staat dat er in de jaarstukken enkele kengetallen moeten worden opgenomen.

De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen	Rekening 2016
netto schuldquote	-201%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-382%
solvabiliteitsratio	85%
structurele exploitatieruimte	-1%

Deze kengetallen geven enig inzicht in de financiële positie en de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de organisatie.

De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Bij de "netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen" worden ook de verstrekte leningen meegenomen. Een negatieve schuldquote geeft in feite aan dat er per saldo geen sprake is van een schuld.

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van het schap. Dit geeft inzicht in de mate waarin het schap in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Het kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit wordt in het kengetal als percentage van de totale baten uitgedrukt. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Het goed onderhouden van de gebieden is een belangrijke taak voor het schap om duurzaam gebruik mogelijk te maken. Als basis voor het plannen van regulier en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen wordt het Terrein Beheer Model (TBM) gehanteerd. Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypes (bijvoorbeeld speel- en ligweide, strand of bos) waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt, met de cycli en de normkosten, de geplande uitgaven voor meerjarig duurzaam onderhoud.

De geplande uitgaven van groot onderhoud fluctueren van jaar tot jaar. Dit kan een direct en groot effect hebben op het jaarresultaat en daarmee op de jaarlijkse deelnemersbijdrage. Om dit ongewenste effect zoveel mogelijk te voorkomen heeft het schap ervoor gekozen om een egalisatievoorziening groot onderhoud in te stellen. Jaarlijks wordt een vastgestelde dotatie ten laste van de exploitatie gebracht en de werkelijke onderhoudslasten worden ten laste van de voorziening verantwoord.

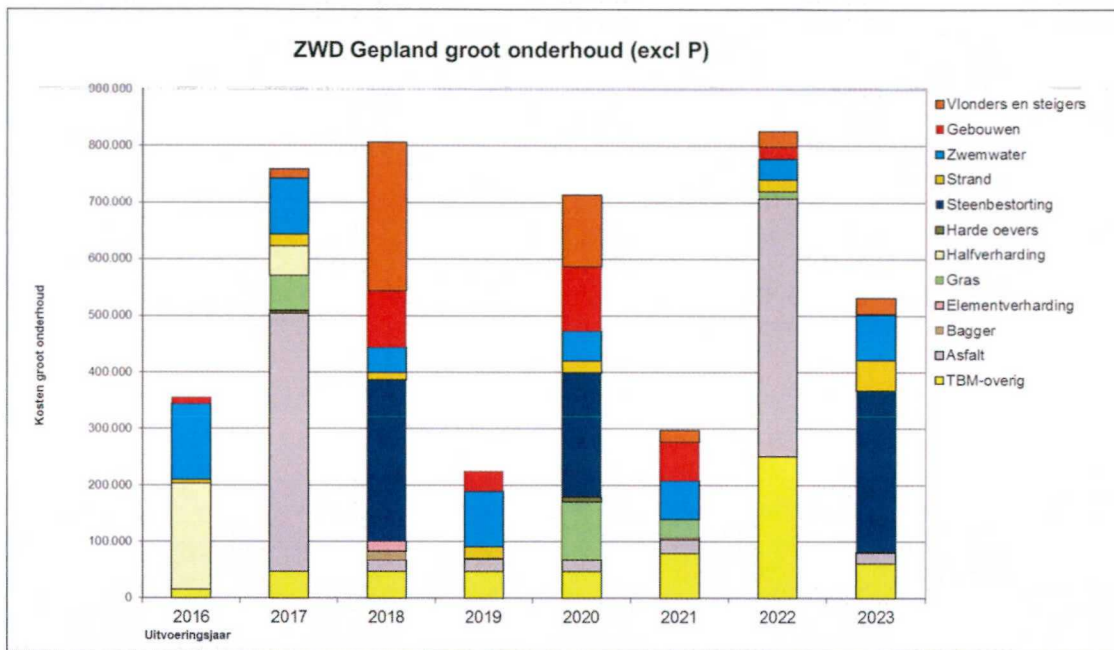
Jaarlijks worden de geplande uitgaven, de dotatie en de werkelijke kosten gemonitord. Elke vier jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is. In 2015 heeft voor het laatst een herijking van TBM plaatsgevonden die tot een nieuwe dotatie heeft geleid. Over deze herijking en de consequenties bent u geïnformeerd via de Jaarstukken 2014 en de Najaarsnota 2015.

Programma groot onderhoud

In de Programmabegroting 2016 is de onttrekking aan de voorziening Groot Onderhoud jaarschijf 2016 geraamd op € 715.986. Bij de najaarsrapportage 2016 is deze bijgesteld naar € 432.868. In de najaarsrapportage is vermeld dat voor een aantal onderdelen van het programma groot onderhoud (in hoofdzaak in het gebiedsdeel Haringvliet) nog bepaald moest worden of de uitvoering van de werkzaamheden nog in 2016 zou plaatsvinden of dat deze doorgeschoven zouden worden naar latere uitvoeringsjaren. Nadere inspecties hebben erin geresulteerd dat een belangrijk deel van deze werkzaamheden doorgeschoven is.

De gerealiseerde onttrekking bedraagt € 140.483. Er is groot onderhoud uitgevoerd aan o.a. aan de onderwatertaluds en stranden op zwemlocaties.

Het meerjarenonderhoudsplan is gerelateerd aan het Terrein Beheer Model en de daarin opgenomen doeltypes. Sommige doeltypes kennen fluctuaties in de uitgaven en vragen een planning met een meerjarenperspectief. Deze doeltypes zijn ondergebracht in specifieke categorieën, zoals baggeren of asfalt. In onderstaand staafdiagram zijn de geplande uitgaven (alleen de materiële lasten) op de verschillende categorieën weergegeven.

In onderstaande tabel is het geplande verloop van de voorziening Groot Onderhoud voor het gehele Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta te zien voor de komende jaren.

In 2016 is bij de Najaarsrapportage de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud verhoogd met € 144.000 in verband met de invoering van het TBM-model voor het gebied Haringvliet.

Elk jaar wordt bij de jaarrekening de actuele meerjarenplanning financieel doorgerekend. Ten opzichte van de Najaarsrapportage leidt dit voor enkele categorieën groot onderhoud tot bijstellingen in de verwachte uitgaven in de komende 20 jaar. Dit betreft zowel het gebied Haringvliet als Grevelingen.

Hoewel de regel is om bijstellingen in de dotatie eens per 4 jaar te doen, leidt de actualisatie in dit geval tot een benodigde bijstelling van de dotatie. Concreet is de dotatie in 2016 met ca. € 65.000 verlaagd tot een bedrag van € 775.000. Dit zal ook worden verwerkt in de begroting 2017 en verder.

STAND VOORZIENING	2016	2017	2018	2019	2020
Stand voorziening per 1/1	719.763	1.354.280	952.942	743.623	1.244.931
Dotatie	775.000	775.000	775.000	775.000	775.000
Onttrekking	140.483	1.176.338	984.319	273.692	870.286
Stand voorziening per 31/12	1.354.280	952.942	743.623	1.244.931	1.149.646

4.3 Financiering

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden / schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is bij ministeriële regeling vastgesteld op 8,5 % van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar. In 2016 zijn geen kasgeldleningen afgesloten.

Tot en met 2015 waren eveneens geen kasgeldleningen afgesloten.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's. In 2016 zijn geen vaste geldleningen aangegaan. Tot en met 2015 waren er eveneens geen geldleningen aangegaan.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten. In 2016 is het drempelbedrag van € 250.000 overschreden. Zie verder het overzicht in de toelichting op de balans, onderdeel Schatkistbankieren.

4.4 Grondbeleid

Algemeen

Het dagelijks bestuur van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta heeft begin 2016 de nota grondbeleid vastgesteld. Binnen dit grondbeleid staan enkele uitgangspunten centraal.

- Grond is een middel en geen doel.
- Bij en met de inzet van grond wordt financiële optimalisatie nagestreefd.
- Bij en met de inzet van grond wordt samenwerking met gebiedspartijen gezocht.
- Hoewel het schap zelf geen grond- of opstalexploitaties voert, heeft zij in haar aanpak een actieve houding. Hierbij stuurt zij – in samenwerking met de andere gebiedspartijen - actief op programmering, kostenbeheersing en opbrengstoptimalisatie.
- Het schap werkt innovatief en extern gericht, zoekt naar nieuwe verbanden en geeft waar mogelijk ruimte aan nieuwe technologieën en duurzame toepassingen.
- Het schap zet in op risicomanagement dat past bij het specifieke risicoprofiel. Daarbij geldt dat het schap in beginsel niet risicodragend deelneemt in gebieds- en vastgoed)ontwikkelingen en niet zelf grond-of opstalexploitaties voert..
- Bij de inzet van grond en vastgoed werkt het schap transparant en marktconform.

Naast de nota grondbeleid is ook voor de eerste maal een Grondprijnsbrief opgesteld. Hoewel in 2016 nog niet bestuurlijk vastgesteld, zijn de hierin benoemde kaders wel richtsnoer geweest bij specifieke transacties.

Financieel

Naast het algemene uitgangspunt van financiële optimalisatie is de inzet vooral gericht geweest op het behoud van het huidige niveau van inkomsten in de schapsbegroting. Ondanks de signalen van fragiel economisch herstel, is de investeringsbereidheid van ontwikkelende partijen zeer beperkt en staat de financiële positie van gevestigde ondernemingen in het schapsgebied onder druk.

Schapsspecifiek

In programma 2 van de jaarrekening wordt ingegaan op de specifieke grond- en vastgoedontwikkelingen in het schap en de daarbij gerealiseerde resultaten. Daarnaast wordt verwezen.

Grondpositie

Oppervlakte:	31-12-2016	31-12-2015	Toelichting mutatie:
Eigendom	4 ha	4 ha	n.v.t
Erfpacht	8.019 ha	8.019 ha	n.v.t
Totaal	8.023 ha	8.023 ha	

4.5 Bedrijfsvoering

De afspraken over de dienstverlening door G.Z-H aan het schap zijn vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO). In verband met de op 1 juli 2014 in werking getreden nieuwe gemeenschappelijke regeling Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta, is de dienstverleningsovereenkomst 2015 niet meer met de "oude" Schappen Haringvliet en Grevelingen, maar tussen het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta en de provincie Zuid-Holland aangegaan. In de vergadering van 4 december 2015 heeft het Algemeen Bestuur van ZWD besloten de vervangende DVO tussen ZWD en PZH aan te gaan voor de periode 1-1-2016 tot 1-1-2017.

De activiteiten die in het kader van de reguliere dienstverlening worden uitgevoerd, zijn per programma toegelicht in de programmaverantwoording.

De personele component van de dienstverlening door G. Z-H blijkt uit de volgende tabel:

Productomschrijving	1. Bestuur	2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	3. Ontwikkeling	Algemene dekkingsmiddelen	Totaal
Bestuursproducten	103.800				103.800
Juridische ondersteuning & advisering	17.100				17.100
Financiën	75.600				75.600
Gebiedsbeheer		317.200			317.200
Economisch beheer		74.300			74.300
Regelgeving & handhaving		150.300			150.300
Communicatie		50.100			50.100
Planvorming & gebiedsontwikkeling			134.500		134.500
Marketing en productontwikkeling			16.300		16.300
Subtotaal	196.500	591.900	150.800	0	939.200
Dienstverlening in uitgaven voorziening					
Groot Onderhoud		18.850			18.850
Dienstverlening inzake uitgesteld grootonderhoud		3.340			3.340
Dienstverlening inzake kredieten	2.275	2.730	245.052		250.057
Totaal	198.775	616.820	395.852	0	1.211.447

JAARREKENING 2016

5.1 Balans per 31 december 2016

ACTIVA	31 december 2016	31 december 2015
Vaste activa		
Materiële vaste activa	225.910	282.464
Investerings met economisch nut	225.910	282.464
Financiële vaste activa	7.193.831	7.604.667
Overige langlopende leningen	6.760.451	7.154.667
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	433.380	450.000
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	4.163.464	2.954.770
Vorderingen op openbare lichamen	263.756	230.168
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < dan 1 jaar	3.821.571	2.609.122
Overige vorderingen	78.137	115.480
Liquide middelen	2.639.798	2.659.761
Banksaldi	2.639.798	2.659.761
Overlopende activa	1.286.137	2.789.722
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	1.232.984	1.226.000
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	53.153	1.563.722
Totaal	15.509.140	16.291.384
PASSIVA	31 december 2016	31 december 2015
Vaste passiva		
Eigen vermogen	13.123.020	14.760.132
Algemene reserve	5.263.648	5.755.829
Bestemmingsreserves	8.030.574	9.003.183
Gerealiseerde resultaat	171.202-	1.120
Voorzieningen	1.354.280	719.763
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	1.354.280	719.763
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	-	500
Waarborgsommen	-	500
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	543.173	208.597
Overige schulden	543.173	208.597
Overlopende passiva	488.667	602.392
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	460.677	407.682
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	26.839	194.199
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.151	511
Totaal	15.509.140	16.291.384

5.2 Overzicht van baten en lasten 2016

Programma	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	218.603	187.500	235.700	246.205	10.505 N
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie	3.635.517	2.787.403	3.593.611	3.757.959	164.348 N
Programma 3. Ontwikkeling	151.800	150.800	150.800	150.800	0 V
Algemene dekkingsmiddelen	-	9.200	9.200	-	9.200 V
Totaal lasten	4.005.919	3.134.903	3.989.311	4.154.964	165.653 N
Baten					
Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	341.758	308.733	308.733	316.293	7.560 V
Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie	2.205.938	2.158.550	2.288.850	2.342.053	53.203 V
Programma 3. Ontwikkeling	-	-	-	-	-
Algemene dekkingsmiddelen	801.022	766.788	766.788	766.788	-
Totaal baten	3.348.718	3.234.071	3.364.371	3.425.134	60.763 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	(657.201)	99.168	(624.940)	(729.830)	104.890 N
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	337.082	-	-	211	211 N
Diverse baten	476.625	-	-	301	301 V
Saldo diverse lasten en baten	139.543	-	-	90	90 V
Kredieten					
Lasten kredieten	542.736	-	2.498.528	1.201.613	1.296.915 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	54.016	-	985.157	294.981	690.176 N
Saldo kredieten	(488.720)	-	(1.513.371)	(906.632)	606.739 V
Totaal saldo van baten en lasten	(1.006.378)	99.168	(2.138.311)	(1.636.372)	501.940 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	1.428.437	1.158.503	1.164.303	1.164.303	-
Onttrekking reserves	2.435.935	1.059.335	3.302.614	2.629.472	673.142 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.007.498	(99.168)	2.138.311	1.465.169	673.142 N
Gerealiseerd resultaat	1.120	-	-	(171.202)	171.202 N

Het overzicht van lasten en baten is als volgt opgebouwd:

Reguliere lasten en baten bedrijfsvoering

Dit onderdeel betreft de exploitatielasten en -baten van de structurele activiteiten. Dit zijn de jaarlijks min of meer in dezelfde vorm terugkerende activiteiten. Op basis van deze informatie kunnen meerjarige trends en ontwikkelingen worden geschetst.

Diverse lasten en baten bedrijfsvoering

In tegenstelling tot de reguliere lasten en baten komen deze exploitatielasten en -baten slechts incidenteel voor, door de aard ervan en/of de oorzaak. Het gaat hierbij om o.a. de effecten van periodieke herzieningen van voorzieningen, de financiële consequenties van uitspraken op beroeps- en bezwaarschriften die niet voorzien kunnen worden en terugontvangen bedragen. Deze zaken, welke niet zijn begroot, worden separaat gepresenteerd om de vergelijkbaarheid over de jaren heen eenvoudiger te maken.

Kredieten

De kredieten hebben betrekking op uitgaven gerelateerd aan activiteiten die zorgen voor veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden, zoals investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden gedekt vanuit bijdragen derden (subsidies, bijdragen) en/of onttrekkingen aan de algemene of bestemmingsreserves.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Dit onderdeel omvat alle mutaties (stortingen en onttrekkingen) in de reserves.

5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording (BBV) daarvoor geeft. Voor zover niet anders vermeld, worden de activa en passiva gepresenteerd in afgeronde bedragen van € 1.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten en lasten worden verantwoord tot hun brutobedrag.

Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de daarop verrichte lineaire afschrijvingen. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijvingen geschieden op basis van de verkrijgings- of aanschaffingsprijs en de geschatte economische levensduur.

De volgende richtlijnen zijn grotendeels gehanteerd voor de afschrijvingstermijnen:

- gronden en terreinen	geen afschrijving
- bedrijfsgebouwen	35 jaar
- grond- weg- en waterbouwkundige werken	35 jaar
- machines, apparaten en installaties	10 jaar
- overige materiële vaste activa	30 jaar

Het BBV onderscheidt de navolgende investeringen:

1. Investerings met economisch nut
2. Investerings met maatschappelijk nut in de openbare ruimte

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Investerings met economisch nut boven € 25.000 worden geactiveerd.

Investerings met maatschappelijk nut in de openbare ruimte

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden niet geactiveerd, tenzij het algemeen bestuur van het schap in een specifiek geval besluit dit wel te doen, bijvoorbeeld wanneer vanuit financieel oogpunt belangrijke investeringen in de openbare ruimte anders niet gedaan kunnen worden. Indien dergelijke investeringen wel geactiveerd worden, zal dit specifiek in het bestuursbesluit worden opgenomen conform het vastgestelde beleid.

Indien investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd, vindt de afschrijving hiervan eveneens lineair plaats waarbij resultaatafhankelijke extra afschrijvingen zijn toegestaan mits de financiële positie dat toelaat. Eventuele extra afschrijvingen zullen in de begroting of via een separaat voorstel aan het bestuur ter goedkeuring worden voorgelegd.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa (overige langlopende leningen en overige uitzettingen met een rentetypische looptijd langer van één jaar of langer) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De vorderings worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

De banksaldi worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa (nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Dit betreft de Algemene Reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat.

Voorzieningen

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren grootonderhoud aan de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva
Deze posten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.4 Toelichting op de balans

Vaste activa

Materiële vaste activa

- Investerings met een economisch nut

De boekwaarde van de investeringen met een economisch nut had het volgende verloop:

Investerings met een economisch nut	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Extra afschrijvingen	Afschrijvingen	Bijdrage van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Bedrijfsgebouwen	49.076	0	0	12.895	0	0	36.180
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	159.341	0	0	36.254	0	0	123.087
Machines, apparaten en installaties	74.047	0	0	7.405	0	0	66.642
	282.464	0	0	56.554	0	0	225.910

Toelichting:

De categorie bedrijfsgebouwen betreft het beheerskantoor Bommenede. De grond-, weg- en waterbouwkundige werken betreffen de inrichtingskosten van de waterjump, Strand Grevelingendam, surfgebied Kabbelaarsbank en catamaranlocatie Den Osse.

Het Natuur- en Recreatieschap ZuidWestelijke Delta heeft 4 ha grond in eigendom. In totaal is er 8.019 ha grond in erfpacht. Een groot deel van de grond die tot op heden door Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen in (onder)erfpacht is uitgegeven is eigendom van Staatsbosbeheer. Eerder is reeds beschreven dat voor de overdracht van de erfpachtrechten van het voormalige schap Grevelingen medewerking nodig is van Staatsbosbeheer als bloot eigenaar.

Financiële vaste activa

- Overige langlopende leningen

	2016	2015
Boekwaarde 1 januari	7.154.667	7.520.443
Af: aflossing	394.216	365.776
Saldo 31 december	6.760.451	7.154.667

Deze post betreft de langlopende onderhandse geldlening die aan de Bank Nederlandse Gemeenten is verstrekt.

- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

	2016	2015
Overige uitzettingen	433.380	450.000
Saldo 31 december	433.380	450.000

Inzake het Windpark Hellegatsplein is een projectovereenkomst gesloten waarin onder meer is vastgelegd dat de exploitant het schap compenseert voor het verlies aan recreatieve waarde door een bijdrage van in totaal € 525.000. De bijdrage wordt voldaan in jaarlijkse termijnen van € 25.000.

Flottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

Vorderingen op openbare lichamen

	2016	2015
Debiteuren	263.747	230.168
Rekening-courant met Natuur- en recreatieschap De Grevelingen	9	0
Totaal	263.756	230.168

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

	2016	2015
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	3.821.571	2.609.122
	3.821.571	2.609.122

Sinds 2014 is het schatkistbankieren van toepassing. Hieronder zijn de bedragen weergegeven die op kwartaalbasis in de schatkist zijn aangehouden en de drempel die van toepassing was. De drempel is in 2016 overschreden.

Benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)				
	Verslagjaar			
Drempelbedrag	250			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	2.676	2.680	2.686	2.665
Ruimte onder het drempelbedrag				
Overschrijding van het drempelbedrag	2.426	2.430	2.436	2.415

Overige vorderingen

	2016	2015
Debiteuren	307.242	194.386
Voorziening dubieuze debiteuren	229.105	78.906
Per saldo	78.137	115.480

Onder de post voorziening dubieuze debiteuren is o.a. een vordering opgenomen op de exploitant van het inspiratiecentrum (DAM 25).

Liquide middelen

Banksaldi

	2016	2015
Rekening-courant bank	197.921	235.057
Deposito	2.441.877	2.424.704
Totaal	2.639.798	2.659.761

Overlopende activa

Van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkering met een specifiek bestedingsdoel

Project	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2016
Subsidie natuurbeheer (GR)	1.226.000	1.226.000	1.225.016	1.226.984
Erfgoed Goeree-Overflakkee fase 2		30.000	24.000	6.000
Totaal	1.226.000	1.256.000	1.249.016	1.232.984

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

	2016	2015
Vooruit betaalde bedragen	20.126	72.671
Rentebaten lening u/g	7.613	17.173
Te verrekenen BCF	21.624	20.766
Door te berekenen GZH	3.775	3.775
Door te berekenen SBB	15	0
Ondernemers BTW	0	10.502
Rekening-courant met Natuur- en recreatieschap De Grevelingen	0	1.438.835
Totaal	53.153	1.563.722

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het verloop van de reserves in 2016 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

	Stand per 01-01-2016	Bestemming Resultaat 2015	Toevoegingen in 2016	Onttrekkingen in 2016	Stand per 31-12-2016
Algemene Reserve Zuidwestelijke Delta	0	1.120	255.570	230.091	26.599
Algemene Reserve HV	26.164	0	0	0	26.164
Algemene Reserve GR	5.729.665	0	0	518.780	5.210.885
Bestemmingsreserves					
Reserves Zuidwestelijke Delta					
Investeringsreserve	0		0	0	0
Reserves Haringvliet					
Investeringsreserve compartiment HV	25.486		0	0	25.486
Reserve Quackstrand	91.699		0	5.532	86.167
Zicht op Haringvliet	224.672		0	121.273	103.399
Reserve Compensatie Windenergie	523.042		0	23.992	499.050
Reserves Grevelingen					
Investeringsreserve compartiment GR	300.079		0	0	300.079
Egalisatiereserve afkoopsom Rijk	6.550.916		308.733	1.042.948	5.816.701
Afschrijvingsreserve ZOG	43.493		0	10.855	32.638
Zicht op de Grevelingen II	523.795		480.000	676.741	327.054
Reserve Groen/Blauw II	240.000		120.000	0	360.000
Reserve Natuurinv./garantiefonds	480.000		0	0	480.000
Totaal	14.759.011	1.120	1.164.303	2.630.212	13.294.222

 ALGEMENE RESERVE

De algemene reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers.

Algemene reserve Zuidwestelijke Delta

	2016	2015
Saldo 1 januari	0	
Bij: bestemming resultaat 2015	1.120	
Bij: toevoegingen	255.570	
Af: Onttrekkingen	230.091	
Saldo 31 december	26.599	0

Specificatie toevoegingen:

- Resultaat tot en met 1e begr. wijz.	132.970
- Baten Ecohotel cf primaire begroting en 1e begr. wijz.	122.600
Totaal toevoegingen	255.570

Specificatie onttrekkingen:

- Aanbesteding nieuwe accountant	3.000
- Aanvullende dotatie groot onderhoud TBM Haringvliet	144.000
- Kosten krediet TBM Haringvliet	2.730
- Krediet Grevelingenweek 2016	15.000
- Krediet onderzoek Ecohotel	65.361
Totaal onttrekkingen	<u>230.091</u>

Algemene reserve compartiment Haringvliet

	2016	2015
Saldo 1 januari	26.164	29.314
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	0	3.150
Saldo 31 december	<u>26.164</u>	<u>26.164</u>

Algemene reserve compartiment Grevelingen

	2016	2015
Saldo 1 januari	5.729.665	6.569.623
Bij: toevoegingen	0	28.920
Af: Onttrekkingen	518.780	868.878
Saldo 1 januari openingsbalans	<u>5.210.885</u>	<u>5.729.665</u>

Specificatie onttrekkingen:

- Krediet Liquidatie	2.275
- Uitgesteld Groot Onderhoud Grevelingen	236.205
- Resultaat tot en met 4e begr. wijz.	280.300
Totaal onttrekkingen	<u>518.780</u>

BESTEMMINGSRESERVES HARINGVLIET

a. Investeringsreserve compartiment Haringvliet

Deze reserve is bestemd voor het dekken van investeringen in het compartiment Haringvliet.

	2016	2015
Saldo 1 januari	25.486	25.486
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	25.486	25.486

b. Reserve Quackstrand Haringvliet

De bestemmingsreserve Quackstrand is gevormd voor het uitvoeren van afrondende werkzaamheden, nadat zandsuppletie heeft plaatsgevonden. Zandsuppletie wordt door Rijkswaterstaat drie keer in 20 jaar uitgevoerd. Het doel van de reserve is om één keer in de zeven jaar de suppletie te kunnen financieren.

	2016	2015
Saldo 1 januari	91.699	97.231
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	5.532	5.532
Saldo 31 december	86.167	91.699

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2016	5.532
Totaal onttrekkingen	5.532

c. Reserve Zicht op Haringvliet

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

	2016	2015
Saldo 1 januari	224.672	349.429
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	121.273	124.757
Saldo 31 december	103.399	224.672

Specificatie onttrekkingen:

Krediet Zicht op Haringvliet	121.273
Totaal onttrekkingen	121.273

d. Reserve Compensatie Windenergie Haringvliet

Deze reserve is gevormd voor het dekken van de kosten van natuur- en/of recreatieve voorzieningen binnen de gemeente Oostflakkee, zo dicht mogelijk bij het Windpark Hellegatsplein. De voorzieningen zijn ter compensatie van het verlies van toeristisch-recreatieve mogelijkheden door de plaatsing van windturbines op het recreatieterrein Hellegatsplein.

	2016	2015
Saldo 1 januari	523.042	50.000
Bij: Toevoegingen	0	475.000
Af: Onttrekkingen	23.992	1.958
Saldo 31 december	<u>499.050</u>	<u>523.042</u>
<i>Specificatie onttrekkingen:</i>		
Voorzieningen Hellegatsplein	<u>23.992</u>	
Totaal onttrekkingen	<u>23.992</u>	

BESTEMMINGSRESERVES GREVELINGEN

a. Investeringsreserve compartiment Grevelingen

Het doel van de investeringsreserve is het dekken van de kosten van nieuwe investeringen.

	2016	2015
Saldo 1 januari	300.079	300.079
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	<u>300.079</u>	<u>300.079</u>

b. Egalisatiereserve afkoopsom Rijk, Grevelingen

De afkoopsom in verband met het uittreden van het Rijk uit het Natuur en Recreatieschap De Grevelingen is gestort in de egalisatiereserve afkoopsom Rijk. De storting betreft de ontvangen rente op de afkoopsom. De jaarlijkse onttrekking bestaat uit de niet ontvangen deelnemersbijdrage van het Rijk.

	2016	2015
Saldo 1 januari	6.550.916	7.256.692
Bij: Toevoegingen	308.733	324.517
Af: Onttrekkingen	1.042.948	1.030.293
Saldo 31 december	<u>5.816.701</u>	<u>6.550.916</u>

Specificatie toevoegingen:
- toevoeging conform Begroting 2016

Totaal toevoegingen

308.733
<u>308.733</u>

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2016, programma 2
- onttrekking conform Begroting 2016, programma 3

Totaal onttrekkingen

702.948
340.000
<u>1.042.948</u>

c. Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen

De reden voor vorming van deze reserve is dat de afschrijvingstermijnen van de projecten ontwikkeld en uitgevoerd vanuit het Uitvoeringsprogramma Zicht Op de Grevelingen langer lopen dan het uitvoeringsprogramma. Om te voorkomen dat het schapsbestuur na afloop van het uitvoeringsprogramma in de programmabegroting met afschrijvingslasten wordt geconfronteerd, worden de benodigde middelen om de Investering volledig af te kunnen schrijven, toegevoegd aan een reserve waaruit de jaarlijkse afschrijvingslast gedekt kan worden.

	2016	2015
Saldo 1 januari	43.493	54.348
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	10.855	10.855
Saldo 31 december	<u>32.638</u>	<u>43.493</u>

Specificatie onttrekkingen:

- onttrekking conform Begroting 2016	<u>10.855</u>
Totaal onttrekkingen	<u>10.855</u>

d. Reserve Zicht op de Grevelingen II

Met deze reserve worden de projecten en onderzoeken gefinancierd die het gebied een duurzame ontwikkeling bieden.

	2016	2015
Saldo 1 januari	523.795	283.610
Bij: Toevoegingen	480.000	480.000
Af: Onttrekkingen	676.741	239.815
Saldo 31 december	<u>327.054</u>	<u>523.795</u>

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2016	<u>480.000</u>
Totaal toevoegingen	<u>480.000</u>

Specificatie onttrekkingen:

- krediet ZOG II Slikken van Flakkee	393.997
- krediet ZOG II Algemeen	208.451
- krediet Entree Catpoint	21.668
- krediet ZOG II Communicatie	370
- krediet ZOG II Duurzame jachthaven van de toekomst	1.820
- krediet ZOG II Ecohotel de Punt	825
- krediet ZOG II Groene impuls	12.470
- krediet ZOG II Verwijderen drempel Brouwershaven	37.140
Totaal onttrekkingen	<u>676.741</u>

e. Reserve Groen / Blauw II Grevelingen

Uit deze reserve worden projecten gefinancierd die de recreatie- en natuurfunctie versterken.

	2016	2015
Saldo 1 januari	240.000	120.000
Bij: Toevoegingen	120.000	120.000
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	<u>360.000</u>	<u>240.000</u>

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2016	<u>120.000</u>
Totaal toevoegingen	<u>120.000</u>

f. Reserve Natuurinvesteringsfonds / Garantiefonds Grevelingen

Het Natuurinvesteringsfonds heeft tot doel een belangrijke bijdrage te leveren aan een goede balans tussen natuur en recreatie in de Grevelingen en is specifiek bedoeld voor de financiering van natuurprojecten.

	2016	2015
Saldo 1 januari	480.000	480.000
Bij: Toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	<u>480.000</u>	<u>480.000</u>

Gerealiseerd resultaat

	2016	2015
Gerealiseerd resultaat	<u>-171.202</u>	<u>1.120</u>
	<u>-171.202</u>	<u>1.120</u>

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2016 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

	Stand per 01-01-2016	Toevoegingen in 2016	Onttrekkingen in 2016	Stand per 31-12-2016
Voorziening Groot Onderhoud	719.763	775.000	140.483	1.354.280
Totaal	719.763	775.000	140.483	1.354.280

 ONDERHOUDSEGALISATIEVOORZIENINGEN

a) Voorziening groot onderhoud

Het doel van deze voorziening is het gelijkmatig verdelen van de lasten van groot onderhoud over de jaren. Hiertoe wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie ten laste van de exploitatie gebracht. De werkelijke groot onderhoudskosten worden direct ten laste van de voorziening verantwoord.

	2016	2015
Saldo 1 januari	719.763	93.893
Bij: Toevoegingen	775.000	815.800
Af: Aanwendungen	140.483	189.930
Saldo 31 december	1.354.280	719.763

Specificatie toevoegingen:

- toevoeging conform Begroting 2016	775.000
Totaal toevoegingen	775.000

Specificatie aanwendungen:

- uitgevoerde werkzaamheden grootonderhoud	140.483
Totaal aanwendungen	140.483

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer Waarborgsommen

	2016	2015
Boekwaarde 1 januari	500	0
Vermeerderingen	0	500
Aflossingen	500	0
Saldo 31 december	0	500

Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

- Overige schulden

	2016	2015
Crediteuren	543.173	208.597
Totaal	543.173	208.597

Overlopende passiva

- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

	2016	2015
Diensten derden	0	242.587
Accountantskosten	13.200	30.000
Dienstverlening GZH	160.921	115.776
Nog te betalen energielasten	781	0
Nog te betalen lasten	65.010	2.037
Dienstverlening Staatsbosbeheer 4e kwartaal	216.017	0
Te betalen Ondernemers BTW	4.748	17.282
Totaal	460.677	407.682

In de jaarrekening 2015 was er een bedrag van € 242.587 opgenomen onder de post "Diensten derden". Dit betrof met name een bedrag van € 203.000 in verband met de dienstverlening van Staatsbosbeheer (4^e kwartaal). In deze jaarstukken 2016 is het nog te betalen bedrag in een aparte regel opgenomen onder "Dienstverlening Staatsbosbeheer 4^e kwartaal".

- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

De specificatie van deze balanspost is als volgt:

Project	Saldo 1-1-2016	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen of terugbetaalde bedragen	Saldo 31-12-2016
Zicht op Grevelingen-Slikken v. Flakkee	143.360	112.501	255.861	0
Zicht op Haringvliet	26.839	0	0	26.839
Haringvliet- Erfgoed Goeree-Overflakkee	24.000	0	24.000	0
Totaal	194.199	112.501	279.861	26.839

Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen

	2016	2015
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen 2016	1.151	511
Totaal	1.151	511

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Langlopende verplichtingen

De meerjarige contracten zijn geïnterpreteerd. Het betreft met name contracten voor groot onderhoud en meerjarige bestekken voor regulier onderhoud (bv hygiëne, gras en water).

De belangrijkste resterende verplichtingen (> € 100.000) per eind 2016 voor dit schap zijn:

- Bestek regulier onderhoud gras en water € 337.600
- Bestek regulier onderhoud gras, water en hygiëne € 227.086

5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2016

Programma 1 – Bestuurlijke aangelegenheden

Programma 1. Bestuurlijke aangelegenheden	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Bestuurlijke aangelegenheden	218.603	187.500	235.700	246.205	10.505 N
Totaal lasten	218.603	187.500	235.700	246.205	10.505 N
Baten					
Bestuurlijke aangelegenheden	341.758	308.733	308.733	316.293	7.560 V
Totaal baten	341.758	308.733	308.733	316.293	7.560 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	123.155	121.233	73.033	70.088	2.945 N
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-	-
Kredieten					
Lasten kredieten	6.300	-	15.210	2.275	12.935 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	(6.300)	-	(15.210)	(2.275)	12.935 V
Totaal saldo van baten en lasten	116.855	121.233	57.823	67.813	9.990 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	324.517	388.503	308.733	308.733	-
Onttrekking reserves	6.300	-	15.210	5.275	9.935 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	(318.217)	(388.503)	(293.523)	(303.458)	9.935 N
Gerealiseerd resultaat	(201.362)	(267.270)	(235.700)	(235.645)	55 V

Toelichting:

De overschrijding ad € 10.505 bij de lasten wordt met name veroorzaakt door een overschrijding van de juridische kosten (veroorzaakt door extra juridische ondersteuning inzake de problematiek omtrent de exploitant van het Inspiratiecentrum), alsmede een overschrijding bij het product financiën, veroorzaakt door hogere accountantskosten.

De rentebaten zijn uiteindelijk € 7.560 hoger uitgekomen dan geprognoseerd in de begroting 2016 na wijziging.

De werkelijke lasten 2016 voor het krediet liquidatie schap zijn € 12.935 lager dan begroot, waardoor de onttrekking uit de Algemene Reserve ook lager is uitgevallen. Daarnaast wordt er een bedrag van € 3.000 uit de Algemene Reserve onttrokken ten behoeve van de inzet voor de aanbesteding van de accountant conform vastgestelde besluitvorming door het Algemeen Bestuur, waardoor de onttrekking aan de algemene reserve per saldo € 9.935 bedraagt.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging
<i>Kredieten</i>			Aanbesteding accountant	3.000	0
-			<i>Kredieten</i>		
			- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording progprogramma 1	2.275	15.210
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>			<i>Toevoegingen aan reserves</i>		
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve GR	2.275	15.210	- Reserve Afkoopsom Rijk	308.733	308.733
- Dekking aanbesteding accountant uit Algemene Reserve ZWD	3.000	0			
Totaal	5.275	15.210	Totaal	314.008	323.943
Saldo				308.733	308.733

Programma 2 – Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden

Programma 2. Beheer, onderhoud en exploitatie gebieden	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Inrichting, beheer en exploitatie	3.397.527	2.597.003	3.347.211	3.510.543	163.332 N
Regelgeving & handhaving	151.200	91.800	150.300	150.300	-
Communicatie	86.790	98.600	96.100	97.116	1.016 N
Totaal lasten	3.635.517	2.787.403	3.593.611	3.757.959	164.348 N
Baten					
Inrichting, beheer en exploitatie	2.205.938	2.158.550	2.288.850	2.342.053	53.203 V
Regelgeving & handhaving	-	-	-	-	-
Communicatie	-	-	-	-	-
Totaal baten	2.205.938	2.158.550	2.288.850	2.342.053	53.203 V
Saldo gewone bedrijfsvoering	(1.429.579)	(628.853)	(1.304.761)	(1.415.906)	111.145 N
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	(141)	-	-	(211)	211 N
Diverse baten	476.625	-	-	301	301 V
Saldo diverse lasten en baten	476.484	-	-	90	90 V
Kredieten					
Lasten kredieten	15.000	-	49.500	17.730	31.770 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	(15.000)	-	(49.500)	(17.730)	31.770 V
Totaal saldo van baten en lasten	(968.095)	(628.853)	(1.354.261)	(1.433.546)	79.205 N
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	4.663	20.000	4.662	4.662	-
Onttrekking reserves	1.308.621	719.335	1.218.443	1.117.270	101.173 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.303.958	699.335	1.213.781	1.112.608	101.173 N
Gerealiseerd resultaat	335.863	70.482	(140.480)	(320.937)	180.457 N

Toelichting:

De lasten van de post Inrichting, beheer en exploitatie zijn € 163.332 hoger dan gebudgetteerd. Dit wordt met name veroorzaakt door een dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren ad € 211.160 inzake de exploitant van het Inspiratiecentrum DAM 25.

Daarnaast is de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud verlaagd met ca. € 65.000. Elk jaar wordt bij de jaarrekening de actuele meerjarenplanning financieel doorgerekend. Ten opzichte van de Najaarsrapportage leidt dit voor enkele categorieën groot onderhoud tot bijstellingen in de verwachte uitgaven in de komende 20 jaar. Dit betreft zowel het gebied Haringvliet als Grevelingen. Hoewel de regel is om bijstellingen in de dotatie eens per 4 jaar te doen, leidt de actualisatie in dit geval tot een benodigde bijstelling van de dotatie. Concreet is de dotatie in 2016 met ca. € 65.000 verlaagd tot een bedrag van € 775.000. Dit zal ook worden verwerkt in de begroting 2017 en verder.

Op de baten is een voordelig resultaat ad € 53.203 gerealiseerd. Dit voordeel wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat er een hogere opbrengst uit betaald parkeren is gerealiseerd (€ 41.369). Daarnaast is er een hogere bijdrage subsidie Natuurbeheer ontvangen ad € 8.816.

Het programma Uitgesteld Groot Onderhoud is inmiddels volledig afgerond met een voordelig resultaat van € 69.403 ten opzichte van de bijgestelde begroting. Dit verschil is ontstaan doordat

het project Uitgesteld Groot Onderhoud Kunstwerken Grevelingen tegen lagere kosten uitgevoerd kon worden.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging
Diverse baten			Diverse lasten		
- Diverse kleine posten	301	0	- Diverse kleine posten	211	0
Kredieten			Kredieten		
-			- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording programma 2	17.730	49.500
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Algemene Reserve ZWD	161.730	193.500	- Algemene Reserve ZWD	4.662	4.662
- Reserve Afkoopsom Rijk	702.948	702.948			
- Afschrijvingsreserve Zicht op de Grevelingen	10.855	10.855			
- Reserve Quackstrand	5.532	5.532			
- Onttrekking Algemene Reserve GR UGO 2016	236.205	305.608			
Totaal	1.117.571	1.218.443	Totaal	258.808	359.770
Saldo	858.763	858.673			

Programma 3 - Ontwikkeling

Programma 3. Ontwikkelingen	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Planvorming & gebiedsontwikkeling	135.400	134.500	134.500	134.500	0 V
Marketing & productontwikkeling	16.400	16.300	16.300	16.300	-
Totaal lasten	151.800	150.800	150.800	150.800	0 V
Baten					
Planvorming & gebiedsontwikkeling	-	-	-	-	-
Marketing & productontwikkeling	-	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	(151.800)	(150.800)	(150.800)	(150.800)	0 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	336.941	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	(336.941)	-	-	-	-
Kredieten					
Lasten kredieten	521.436	-	2.433.818	1.181.608	1.252.210 V
Baten kredieten (bijdragen derden)	54.016	-	985.157	294.981	690.176 N
Saldo kredieten	(467.420)	-	(1.448.661)	(886.627)	562.034 V
Totaal saldo van baten en lasten	(956.161)	(150.800)	(1.599.461)	(1.037.427)	562.034 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	1.088.750	750.000	722.600	722.600	-
Onttrekking reserves	1.121.015	340.000	1.788.661	1.226.627	562.034 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	32.265	(410.000)	1.066.061	504.027	562.034 N
Gerealiseerd resultaat	(923.896)	(560.800)	(533.400)	(533.400)	0 V

Toelichting:

Het saldo van de kredieten is € 562.034 lager dan begroot; derhalve is de onttrekking aan de reserves ook € 562.034 lager dan begroot. Dit betekent dat het resultaat van programma 3 nihil bedraagt.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging
Kredieten			Kredieten		
- Dekking bijdragen derden	294.981	985.157	- Diverse kredieten, zie tabel in programma-verantwoording programma 3	1.181.608	2.433.818
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
- Reserve Afkoopsom Rijk	340.000	340.000	- Algemene Reserve ZWD	122.600	122.600
- Dekking kredieten uit Algemene Reserve ZWD	65.361	419.507	- Reserve ZOG II	480.000	480.000
- Dekking kredieten uit reserve ZOG II	676.740	763.270	- Reserve Groen/Blauw II	120.000	120.000
- Dekking kredieten uit reserve ZOH	120.533	203.884			
- Dekking kredieten uit reserve comp windenergie	23.993	62.000			
Totaal	1.521.608	2.773.818	Totaal	1.904.208	3.156.418
Saldo				382.600	382.600

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2015	Primitieve begroting 2016	Begroting na wijziging 2016	Rekening 2016	Resultaat
Lasten					
Deelnemersbijdrage	-	-	-	-	-
Overige structurele lasten	-	9.200	9.200	-	9.200 V
Totaal lasten	-	9.200	9.200	-	9.200 V
Baten					
Deelnemersbijdrage	801.022	766.788	766.788	766.788	-
Totaal baten	801.022	766.788	766.788	766.788	-
Saldo gewone bedrijfsvoering	801.022	757.588	757.588	766.788	9.200 V
Diverse lasten en baten					
Diverse lasten	-	-	-	-	-
Diverse baten	-	-	-	-	-
Saldo diverse lasten en baten	-	-	-	-	-
Kredieten					
Lasten kredieten	-	-	-	-	-
Baten kredieten (bijdragen derden)	-	-	-	-	-
Saldo kredieten	-	-	-	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	801.022	757.588	757.588	766.788	9.200 V
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves					
Toevoeging reserves	10.507	-	128.308	128.308	-
Onttrekking reserves	-	-	280.300	280.300	-
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	(10.507)	-	151.992	151.992	-
Gerealiseerd resultaat	790.515	757.588	909.580	918.780	9.200 V

Toelichting:

Het voordelige resultaat van € 9.200 op de structurele lasten wordt veroorzaakt doordat het budget voor onvoorzien 2016 niet is ingezet c.q. benodigd was.

Overzicht van de incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2016	Begroting 2016 na wijziging
<i>Onttrekkingen aan reserves</i>			<i>Toevoegingen aan reserves</i>		
-Algemene Reserve GR	280.300	280.300	- Algemene Reserve ZWD	128.308	128.308
Totaal	280.300	280.300	Totaal	128.308	128.308
Saldo	151.992	151.992			

Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Omschrijving programma	Raming mutaties reserves begrotingsjaar na wijziging		Realisatie mutaties reserves begrotingsjaar	
	Baten (onttrekking reserve)	Waarvan structureel	Baten (onttrekking reserve)	Waarvan structureel
Programma 1	15.210		5.275	
Programma 2	1.218.443		1.117.270	713.803
Programma 3	1.788.661		1.226.627	340.000
Algemene dekkingsmiddelen	280.300		280.300	
Totaal	3.302.614	0	2.629.472	1.053.803

Omschrijving programma	Raming mutaties reserves begrotingsjaar na wijziging		Realisatie mutaties reserves begrotingsjaar	
	Lasten (toevoeging reserve)	Waarvan structureel	Lasten (toevoeging reserve)	Waarvan structureel
Programma 1	308.733		308.733	308.733
Programma 2	4.662		4.662	4.662
Programma 3	722.600		722.600	
Algemene dekkingsmiddelen	128.308		128.308	
Totaal	1.164.303	0	1.164.303	313.395

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op het natuur- en recreatieschap van toepassing zijnde regelgeving: (het algemeen WNT-maximum)

Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

In 2015 en in 2016 is op basis van de afgesloten dienstverleningsovereenkomsten door de dienstverlener Provincie Zuid-Holland (Groenvoorziening Zuid-Holland) een (algemeen) directeur ingezet bij de Natuur- en Recreatieschappen Dobbeplass, Midden Delfland, IJsselmonde, Rotterdam, Voorne Putten Rozenburg, Grevelingen, Groenalliantie, Zuidwestelijke Delta en het Koepelschap Buitenedelijk Groen. In 2015 en 2016 hebben de heer A.F. Koeneman respectievelijk heer T.A.M. Arts invulling gegeven aan de functie van algemeen directeur bij deze Natuur- en Recreatieschappen.

De directeur heeft vanuit het mandaat van de Algemeen Besturen feitelijk leiding gegeven aan de diverse rechtspersonen.

De in onderstaande tabellen opgenomen bezoldigingen (kosten) zijn niet als zodanig in rekening gebracht bij het natuur- en recreatieschap. De inzet (dienstverlening) van de algemeen directeur valt namelijk onder de standaard dienstverlening aan het natuur- en recreatieschap en de hiermee samenhangende kosten zijn conform de begroting 2016 in rekening gebracht bij het natuur- en recreatieschap (fixed-price).

Het specifiek toerekenen van de totale beloning van de ingezette directeuren aan de betreffende schappen bleek niet mogelijk. Derhalve is ervoor gekozen om in de jaarrekening de totale bezoldiging te vermelden die hij ontvangen heeft in 2015 en 2016 voor de uitoefening van de functie van directeur bij de hiervoor genoemde rechtspersonen. De Provincie Zuid Holland (Groenvoorziening Zuid Holland) heeft de totale bezoldiging aan de vermelde topfunctionarissen betaald.

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking kalendermaand 1-12 [indien van toepassing.

Voor de fulltime inzet van de heer T.A.M. Arts geldt voor de periode 1 juli 2015 tot en met 31 december 2015 en de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016 de volgende bezoldiging (alle bedragen in €):

Omschrijving	2015	2016
Beloning	67.966	117.769
Vaste onkostenvergoeding	n.v.t.	n.v.t.
Variabele onkostenvergoeding	1.502	3.034
Voorziening beloning betaalbaar op termijn	3.090	5.535
Totaal bezoldiging	72.558	126.338

In de beloning over 2015 is een eenmalige uitkering ambtsjubileum begrepen.

Uitgaande van het dienstverband bedragen de WNT normen voor 2015 en 2016 respectievelijk € 89.000 en € 179.000. In beide jaren is de norm niet overschreden.

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

De bezoldiging van de heer A. F. Koeneman is in de volgende tabel weergegeven. De kosten van de inzet van de heer A.F. Koeneman in 2015 gaan de WNT norm niet te boven.

bedragen x € 1		Dhr. A. F. Koeneman
Functiegegevens		Directeur
Aanvang en einde functievervulling (uiterlijk maand 12)		01/01/2015 – 31/08/2015
Aantal uren functievervulling in 2015		975
Individueel WNT-maximum		
2015		Dhr. A.F. Koeneman Arts, o.b.v. 8 mnd (incl. overdracht) € 153.649
Uitgekeerde bezoldiging in 2015 (januari t/m augustus)		144.684
Bezoldiging per uur 2015		148
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		n.v.t. n.v.t
Totaal bezoldiging 2015		144.684
Verplichte motivering indien overschrijding		PM PM

Nadere Toelichting:

In de jaarrekening 2015 is verzuimd het WNT overzicht voor de inzet van beide directeuren op te nemen. Door opname hiervan in de jaarrekening 2016 is deze omissie alsnog hersteld. Omdat de bezoldiging van beide directieleden onder het bezoldigingsmaximum lag, heeft dit niet geleid tot een (correctie) van de onverschuldigde betaling.

bestuurslid	functie(s)	beloning	sociale verzekeringspremies	belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	voorzieningen t.b.v. beloningen betaalbaar op termijn	duur van het dienstverband in het boekjaar (hele jaar = 1)	uitkeringen wegens beëindiging van dienstverband met specificaties dienstverband
dhr. F.J. Tollenaar	voorzitter	0	0	0	0	1	0
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	vice-voorzitter	0	0	0	0	1	0
dhr. R.A.M. van der Sande		0	0	0	0	1	0
dhr. J.F. Weber		0	0	0	0	1	0
dhr. C.H. van den Bos		0	0	0	0	0,5	0
dhr. P.D. Hofman		0	0	0	0	1	0
dhr. F.J. Flieringa		0	0	0	0	1	0
dhr. M. Hamerslag		0	0	0	0	1	0

In de kolom "duur van het dienstverband" is de duur van het bestuurslidmaatschap vermeld. De genoemde vergoedingen zijn over 2016 nihil en liggen dus onder de daarvoor gestelde wettelijke grens van € 179.000.

5.6 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich na de balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan die de jaarcijfers beïnvloeden.

Samenstelling van het bestuur in het verslagjaar

Leden Dagelijks Bestuur

Naam	Gemeente / organisatie	Functie
dhr. F.J. Tollenaar	Goeree-Overflakkee	voorzitter
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	Provincie Zeeland	vice-voorzitter
dhr. H.J. Flieringa	Cromstrijen	

Leden Algemeen Bestuur

Naam	Gemeente / organisatie	Plaatsvervanger
dhr. F.J. Tollenaar	Goeree-Overflakkee	voorzitter
mw. C.M.M. Schönknecht-Vermeulen	Provincie Zeeland	vice-voorzitter
dhr. J.F. Weber	Provincie Zuid-Holland	
dhr. C. H. van den Bos	Schouwen-Duiveland	
dhr. P.D. Hofman	Hellevoetsluis	
dhr. H.J. Flieringa	Cromstrijen	
dhr. M. Hamerslag	Nissewaard	